

Қазақ ТІЛІНІҢ

ЛЕКСИКА-
ГРАММАТИКАЛЫҚ
МИНИМУМЫ

A1

ҚАРАПАЙЫМ ДЕҢГЕЙ

Астана, 2024

Қазақ ТІЛІНІҢ

ЛЕКСИКА-
ГРАММАТИКАЛЫҚ
МИНИМУМЫ

A1

ҚАРАПАЙЫМ ДЕҢГЕЙ

Астана, 2024

ӘОЖ 811.512.122 (075.8)

КБЖ 81.2Қаз-923

Қ17

Қазақстан Республикасы Ғылым және жоғары білім министрлігі
Тіл саясаты комитеті
«Ш.Шаяхметов атындағы «Тіл-Қазына» ҰҒПО» КЕАҚ әзірледі
Қазақ тілінің лексика-грамматикалық минимумы
А1 қарапайым деңгей

Авторлар:

А.Қ. Балабеков, Назарбаев университетінің оқытушысы, докторант

Н.Ж. Дәулеткереева, «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ филиалы «Білім беру бағдарламалары» орталығы, «Лингвистикалық бағыттағы пәндер» бөлімінің басшысы, ф.ғ.к.

Л.М. Демесінова, «Ш.Шаяхметов атындағы «Тіл-Қазына» ҰҒПО» КеАҚ, Әдістеме LAB бөлімінің аға ғылыми қызметкері, PhD

Ж.М. Искакова, «Ш.Шаяхметов атындағы «Тіл-Қазына» ҰҒПО» КеАҚ Әдістеме LAB бөлімінің жетекшісі, ф.ғ.к.

А.М. Қалиева, «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ филиалы «Білім беру бағдарламалары» орталығының аға менеджері, педагог-сарапшы

Г.А. Мұсаева, Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің доценті, ф.ғ.к.

Ж.К. Сүйінжанова, Қожа Ахмет Ясауи атындағы Халықаралық қазақ-түрік университетінің доценті, ф.ғ.к.

Сарапшылар:

Н.Ж. Бекеева, КИМЭП Университеті, Білім беру және гуманитарлық білімдер колледжінің ассистент-профессоры, ф.ғ.к., PhD

Ғ.Қ. Резуанова, Астана халықаралық университеті Педагогикалық институтының доценті, ф.ғ.к.

Қазақ тілінің лексика-грамматикалық минимумы. А1 қарапайым деңгей. – Астана, 2024. – 56 бет.

ISBN 978-601-7504-85-4

Қазақ тілінің ортақ әдістемесін бір жүйеге келтіру мақсатында әзірленген лексика-грамматикалық минимум қазақ тілін оқытатын барлық білім беру мекемелері мен оқу орындарына бағыт-бағдар беретін оқу-әдістемелік нұсқаулық ретінде қолданылады. Тілші мамандар, авторлар, зерттеушілер мен жалпы тіл үйренушілер еңбекті басшылыққа ала отырып, тіл үйрену үдерісінде әр деңгей бойынша тақырыптық лексика мен грамматикалық материалдарды, басқа тілден енген резерв сөздерді, күнделікті ауызекі тілде жиі кездесетін клишелер мен фразеологизмдерді қолдана алады.

© Қазақстан Республикасы Ғылым
және жоғары білім министрлігі
Тіл саясаты комитеті, 2024

© «Ш. Шаяхметов атындағы
«Тіл-Қазына» ҰҒПО» КеАҚ, 2024

МАЗМҰНЫ

НҰСҚАУЛЫҚ	4
ЛЕКСИКАЛЫҚ МИНИМУМ	7
Әліпбилік тізбе	7
Тақырыптық тізбе	18
Клише сөздер	29
Фразалық тіркестер	31
Резерв сөздер	32
ГРАММАТИКАЛЫҚ МИНИМУМ	37
ЛЕКСИКА-ГРАММАТИКАЛЫҚ МИНИМУМНЫҢ ТЕОРИЯЛЫҚ НЕГІЗДЕМЕСІ	44
Әдебиеттер тізімі	55

НҰСҚАУЛЫҚ

Мемлекеттік тілді халықаралық және ұлттық стандартқа сай жетілдіру мақсатында қазақ тілі деңгейлері бойынша белсенді лексикалық және грамматикалық минимум әзірлеу, осы бағытта ғылыми-әдістемелік зерттеулер жүргізу бүгінгі күні өзекті болып отыр. Қазақстан Республикасы тіл саясатын дамытудың 2023-2029 жылдарға арналған тұжырымдамасында қазақ тілін үйрету әдістемесіне байланысты ғылыми және оқу-әдістемелік еңбектерді жүйелеу, A1, A2, B1, B2, C1 деңгейлері бойынша лексикалық және грамматикалық минимумдар әзірлеу мен минимум негізінде әр деңгейге оқулықтар мен оқу-әдістемелік құралдарын дайындау жұмыстары жоспарланған. Осыған орай қазақ тілінің A1, A2, B1, B2, C1 деңгейлері бойынша белсенді лексика-грамматикалық минимумын құрастыру қолға алынды.

Жалпы әлемдік тілдерді оқыту тәжірибесінде қарапайымнан жоғары деңгейге дейін арнайы сөздікқор мен грамматиканы қолдану стандарттары қалыптасқан. Қазақ тілін деңгей бойынша оқытуда қолданылатын коммуникативтік жағдаяттарға сай лексикалық, грамматикалық тақырыптар, сөздікқор сараланып, лексика-грамматикалық минимум құрастырылды.

Отандық тәжірибеде бұған дейін Қазақстан Республикасы Сауда және интеграция министрлігі Техникалық реттеу және метрология комитетінің *«Қазақ тілін меңгерудің коммуникативтік тілдік құзыреттіліктеріне қойылатын талаптарды айқындайтын ұлттық стандарттары»*, А. Байтұрсынұлы атындағы Тіл білімі институты құрастырған *Жиілік сөздігі*, Ұлттық тестілеу орталығының *«Қазақ тілін меңгерудің тақырыптық лексикалық минимумы (A1, A2, B1, B2, C1)»*, Ұлттық тілдік корпус жанында дайындалған деңгейлік *лексика-грамматикалық минимумдар*, Назарбаев Зияткерлік мектептерінің лексика-грамматикалық минимумы қолданылып келді. Жоғарыда көрсетілген еңбектер лексика-грамматикалық минимум құрастырылу барысында ескерілді.

Аталмыш нұсқаулықта Жалпыеуропалық құзыреттіліктер жүйесінде (CEFR) көрсетілген A1, A2, B1, B2, C1 деңгейлеріне сай сөздер тізбесі ұсынылады.

Әр деңгей бойынша лексика-грамматикалық минимум құрылымы төмендегідей ретте ұсынылады:

- нұсқаулық;
- лексикалық минимумның әліпбилік тізбесі;
- лексикалық минимумның тақырыптық тізбесі;
- кірме, халықаралық қолданыстағы резерв сөздер тізбесі;
- дайын сөйлесім құрылымдары (клише сөздер);
- фразалық тіркестер тізбесі;
- грамматикалық минимум;
- лексика-грамматикалық минимумның теориялық негіздемесі;
- әдебиеттер тізімі.

Нұсқаулық – қазақ тілі оқытылатын барлық мекемелер (мектепке дейінгі, орта және жоғары білім беру мекемелері, мемлекеттік мекемелер, жекелеген тіл оқыту орталықтары, тіл білу деңгейін анықтайтын құзырлы мекемелер, оқулық орталығы мен баспалар, зерттеу институттары) мен өз бетімен тіл үйренушілерге бағыт-бағдар беретін әдістемелік құрал. Тіл үйретуші ұсынылған лексика-грамматикалық минимумды басшылыққа ала отырып, тіл үйренушілердің білім деңгейін, дағдысын, мамандығын, жас ерекшелігін ескеріп, оларға қажет

минимум тізбесін жасай алады.

Қазақ тіліне деген сұраныстың артуы тіл оқыту әдістемесінің жетілуіне ықпал етеді, яғни қолданысқа ұсынылып отырған лексика-грамматикалық минимум жан-жақты жүргізілетін сынама жұмыстарынан кейін қайта өңделіп, толығып отырады.

Лексикалық минимум

Әр тіл деңгейі бойынша жаңадан қосылған лексикалық бірліктер **қою шрифтпен** белгіленеді. Мысалы, А1 деңгейінде 690 сөз, ал А2 деңгейінде 1270 сөз қамтылған. Бұл дегеніміз А2 деңгейіндегі 1270 лексикалық бірліктің ішінде А1 деңгейіндегі 690 сөз бен 580 жаңа сөз бар дегенді білдіреді. Осылайша, әр деңгей алдыңғы деңгейдің сөздерін қамти отырып, жаңа сөздермен толықтырылады. Әр деңгейге жаңадан қосылған сөздер мен тіркестерде де осы қағида сақталады.

Әр деңгей бойынша:

А1 – 690 сөз;

А2 – 1270 сөз;

В1 – 2040 сөз;

В2 – 2730 сөз;

С1 – 3650 сөз қамтылды.

Жинақта басқа тілдерден енген және халықаралық қолданыстағы сөздер «резерв» сөздер ретінде көрсетілген.

Сонымен қатар А1, А2 деңгейлерінде ортақ сөздер (үстеу, сан есім, есімдік, модаль сөздер т.б.) лексикалық минимумның жалпы тізбесіне енсе, В1 деңгейінен бастап ортақ лексикалық бірліктер жалпы тақырыптық лексикадан кейін бөлек беріледі. Клишелер мен фразалық тіркестер де деңгейлер бойынша іріктеліп ұсынылады.

Лексикалық минимум тізбесінде кейбір омоним сөздер тақырыптарға байланысты қайталанып келеді. Мысалы, *ара – жәндік, ара – құрылыс құралы*. Бұндай жағдайда жақшаға түсініктемесі беріледі. Ал қолданысына байланысты сөз табы өзгертін сөздер, мысалы, *алтын – зат есім/сын есім* сияқты лексикалық бірліктердің сөз таптары таяқшамен көрсетіледі.

Лексикалық тақырыптарды тіл үйретуші іштей тақырыпшаларға бөлу, тақырып ішіндегі сөздерді топтастырып үйрету, грамматиканы бірге меңгерту жұмыстарын қалауынша қолдана алады.

Грамматикалық минимум

Грамматикалық минимум қарапайымнан күрделіге ұстанымы бойынша әр деңгейге сай топтастырылды. Бастапқы деңгейлерде грамматикалық минимум қазақ тілінің жиі қолданылатын морфологиялық формаларын, синтаксистік құрылымдарын қамтиды. Ал жоғары деңгейлерде күрделірек құрылымдар берілді. Мысалы, А1 қарапайым деңгейінде зат есімнің септік жалғаулары үйретілсе, А2 деңгейінде осы жалғаулардың күрделенген түрі ұсынылады:

А1. Б.с. Мектеп**ке** бардым.

А2. Б.с. Күзге **дейін** күтемін.

В1. Б.с. Концерт тыңдау**ға** келдім.

В2. Б.с. Ол еліміздің ауылдары**на**, аудандары**на** көмектесті.

Тіл үйретуші грамматикалық минимумды қолдануда сабақ мақсатына, тіл үйренушінің

тілдік деңгейіне байланысты өз қалауынша қолдана алады. Яғни грамматикалық минимумдағы реттілікті сақтау міндетті емес.

Әр деңгейге сай жаңа коммуникативтік міндеттерді шешуге арналған грамматикалық материалдар толықтырылып, бастапқы деңгейде дайын күйінде берілген сөзжасамдық құрылымдар жоғары деңгейлерде екшеліп, олардың жасалу жолдары нақты көрсетілді. Атап айтқанда, сөзжасам бойынша (жұмысшы, дәрігер, ақылды, ақылсыз, балалық т.б.), кейбір синонимдік құрылымдар (иелік -ікі/-дікі/-тікі, үлкенірек, қып-қызыл, т.б.). Септік жалғаулары жаңа мағыналармен, сөз таптарының жаңа лексикалық мағына жасайтын тұлғаларымен (бір, екеу, төрт-төрттен, ондаған т.б.), жаңа сөз таптарымен (есімдік, сан есім, шылау, одағай, үстеу, модаль), жаңа грамматикалық формалармен (етіс, шақ, рай формалары т.б.), күрделі синтаксистік құрылымдармен (жай сөйлемнен бастап, салалас, сабақтас құрмалас сөйлемдердің мағыналық түрлері) толықтырылды.

Тіл меңгерудің C1 жоғары деңгейінде тіл үйренуші мәтіндермен жұмыс істеуді үйренеді. Мұнда мәтін түрлері, стилі, логикалық құрылымы, ойды дәлелдеу, сыни ойлау, салыстыру, бағалау, түрлендіруге т.б. дағдыланады.

Грамматикалық минимумда әр деңгей бойынша қосылған жаңа тақырып қою шрифтімен көрсетілген.

ЛЕКСИКАЛЫҚ МИНИМУМ

ӘЛПБИЛІК ТІЗБЕ

Лексикалық минимум	Сөз табы		
	А		
Аға	зат есім	алу	етістік
ағаш	зат есім	алыс	сын есім
ағылшын тілі	зат есім	ана	зат есім
адам	зат есім	ана/анау	есімдік
аз	үстеу	аң	зат есім
азаю/азайту	етістік	апару	етістік
ай (аспан денесі/30 күн)	зат есім	апта	зат есім
айна	зат есім	аралау	етістік
айналысу	етістік	арзан	сын есім
айран	зат есім	арқылы	шылау
айту	етістік	арман	зат есім
айырбастау	етістік	арық	сын есім
ақ	сын есім	арыстан	зат есім
аққу	зат есім	аспаз	зат есім
ақпан	зат есім	аспан	зат есім
ақпарат	зат есім	астана	зат есім
ақша	зат есім	асты	көмекші сөз
ақыл	зат есім	асүй	зат есім
ақылды	сын есім	асхана	зат есім
ақымақ	сын есім	ат/есім	зат есім
алақан	зат есім	ата	зат есім
аласа	сын есім	ата-ана	зат есім
алма	зат есім	аты-жөні	зат есім
алмұрт	зат есім	ауа	зат есім
алпыс	сан есім	ауа райы	зат есім
алты	сан есім	аудан	зат есім
алтыншы	сан есім	аудару	етістік
		аула	зат есім
		аулау	етістік
		аурухана	зат есім
		ауыз	зат есім

ауыл	зат есім
ауыр	сын есім
ауыру	етістік
ауысу/ауыстыру	етістік
ашу	етістік/зат есім
ашулану	етістік
ашық	сын есім
ащы	сын есім
аю	зат есім
аяз	зат есім
аяқ	зат есім
аяқкиім	зат есім
аяқтау	етістік
аялдама	зат есім

Ә

Әдебиет	зат есім
әдемі	сын есім
әдетте	үстеу
әже	зат есім
әйел	зат есім
әке	зат есім
әкелу	етістік
әлем	зат есім
әлеуметтік желі	зат есім
әліппе	зат есім
ән	зат есім
ән айту	етістік
әнші	зат есім
әңгіме	зат есім
әпке	зат есім
әріп	зат есім
әтеш	зат есім
әуежай	зат есім

Б

Баға	зат есім
бағдаршам	зат есім
базар	зат есім
бай	сын есім/зат есім
бақ/бақша	зат есім
бақа	зат есім
бақытты	сын есім
бал	зат есім
бала	зат есім
балабақша	зат есім
балапан	зат есім
балмұздақ	зат есім
балық	зат есім
бар	модаль сөз
барлық	есімдік
бару	етістік
бас	зат есім
баскиім	зат есім
басқа	сын есім
баспалдақ	зат есім
бастау	етістік
батыс	зат есім
бейсенбі	зат есім
беру	етістік
бес	сан есім
бесінші	сан есім
бет (парақ/адамның беті)	зат есім
беті-қолын жуу	
би	зат есім
билеу	етістік
биші	зат есім
биік	сын есім

бой	зат есім
болу	етістік
боран	зат есім
бос	сын есім
бояу	зат есім/етістік
бөлме	зат есім
бөтелке	зат есім
буын	зат есім
бұйра	сын есім
бұл	есімдік
бұлт	зат есім
бұру/бұрылу	етістік
бұрын	үстеу
бүгін	үстеу
біз	есімдік
білу	етістік
білім	зат есім
білімді	сын есім
бір	сан есім
бірақ	шылау
бірге	үстеу
бірдей	сын есім
біреу	есімдік
бірінші	сан есім

Г

Гүл	зат есім
-----	----------

Ғ

Ғаламтор	зат есім
ғасыр	зат есім
ғимарат	зат есім

Д

Дайындау	етістік
----------	---------

дала	зат есім
дана	зат есім
дастарқан	зат есім
дәл/тура	үстеу
дәмді	сын есім
дәптер	зат есім
дәрумен	зат есім
дәрі	зат есім
дәрігер	зат есім
дәріхана	зат есім
дейін	шылау
демалу	етістік
демалыс	зат есім
дене мүшесі	зат есім
дене шынықтыру	зат есім
денсаулық	зат есім
деу	етістік
доп	зат есім
дос	зат есім
душқа түсу	
дұрыс/дұрыс емес	модаль сөз
дүйсенбі	зат есім
дүкен	зат есім
дүниетану	зат есім
дыбыс	зат есім

Е

Еден	зат есім
екі	сан есім
екінші	сан есім
ел	зат есім
елу	сан есім
емдеу	етістік
емхана	зат есім

ең	үстеу
еңбек	зат есім
ер адам	зат есім
ереже	зат есім
ерте	үстеу
ертегі	зат есім
ертең	үстеу
есеп	зат есім
ескі	сын есім
есік	зат есім
ет	зат есім
етік	зат есім
ешкі	зат есім
ешкім	есімдік

Ж

Жабу	етістік
жағажай	зат есім
жаз	зат есім
жазу	етістік
жазылу (дәрігерге/ аурудан жазылу)	етістік
жақсы	сын есім
жақсы көру	етістік
жақын	сын есім
жаман	сын есім
жануар	зат есім
жаңа	сын есім
жаңбыр	зат есім
жапсыру	етістік
жапырақ	зат есім
жара	зат есім
жарасу	етістік
жаратылыстану	зат есім

жарты (сағат/нан)	сын есім
жарық	сын есім/зат есім
жарым (бір жарым)	сын есім
жас	сын есім/зат есім
жасау/істеу	етістік
жастық	зат есім
жасыл	сын есім
жаттығу жасау	етістік
жату	етістік
жатын бөлме	зат есім
жауап	зат есім
жауу	етістік
жаяу	үстеу
және	шылау
жедел жәрдем	зат есім
жейде	зат есім
жеке куәлік	зат есім
жексенбі	зат есім
жел	зат есім
желтоқсан	зат есім
желім	зат есім
жеміс-жидек	зат есім
жеңіл	сын есім
жер	зат есім
жеткізу	етістік
жетпіс	сан есім
жету	етістік
жеті	сан есім
жетінші	сан есім
жеу	етістік
жинау	етістік
жиһаз	зат есім
жиырма	сан есім
жоқ	модаль сөз

жол	зат есім
жолбарыс	зат есім
жөндеу	етістік
жуан	сын есім
жуу	етістік
жуынатын бөлме	зат есім
жұқа	сын есім
жұлдыз	зат есім
жұма	зат есім
жұмыртқа	зат есім
жұмыс	зат есім
жұмыс істеу	етістік
жұп	зат есім
жүгіру	етістік
жүз	сан есім
жүзу	етістік
жүзім	зат есім
жүк	зат есім
жүргізуші	зат есім
жүру	етістік
жыл	зат есім
жылан	зат есім
жылау	етістік
жылқы/ат	зат есім
жылы	сын есім
жіңішке	сын есім
жіп	зат есім

З

Зат	зат есім
-----	----------

И

Ине	зат есім
ит	зат есім

К

Картоп	зат есім
кәмпит	зат есім
кәстөм	зат есім
кедей	сын есім/зат есім
кездесу	етістік
кезек	зат есім
кейде	шылау/үстеу
кейін	шылау/үстеу
келесі	сын есім
келу	етістік
кеме	зат есім
кемпірқосақ	зат есім
керек	модаль сөз
кесе	зат есім
кету	етістік
кеш	үстеу
кеш/кешке	зат есім
кеше	үстеу
кешкі ас	зат есім
кешігу	етістік
киім	зат есім
киім ілгіш	зат есім
кию	етістік
көбелек	зат есім
көз	зат есім
көзілдірік	зат есім
көйлек	зат есім
көк	сын есім
көкөніс	зат есім
көктем	зат есім
көл	зат есім
көлік	зат есім

көмектесу	етістік
көңілді	сын есім
көп	үстеу
көпқабатты	сын есім
көркем еңбек	зат есім
көрпе	зат есім
көру/көрсету	етістік
көрші	зат есім
көше	зат есім
күз	зат есім
күйеу	зат есім
күлгін	сын есім
күлу	етістік
күн	зат есім
күн тәртібі	зат есім
күнде	үстеу
күнделік	зат есім
күндіз	үстеу
күрте	зат есім
күріш	зат есім
күту	етістік
күш	зат есім
күшті	сын есім
кілем	зат есім
кілт	зат есім
кім?	есімдік
кір	сын есім
кір жуғыш мәшине	зат есім
кіреберіс	зат есім
кіру	етістік
кітап	зат есім
кітапхана	зат есім
кішкентай	сын есім
кіші	сын есім

Қ

Қабат	зат есім
қағаз	зат есім
қаз	зат есім
қазақ	зат есім
қазақ тілі	зат есім
қазан (ыдыс/ай атауы)	зат есім
қазір	үстеу
қайда? қайдан?	есімдік
қайта	үстеу
қайталау	етістік
қайшы	зат есім
қала	зат есім
қалам	зат есім
қалта	зат есім
қалу	етістік
қалың	сын есім
қандай? қай?	есімдік
қант	зат есім
қанша? неше?	есімдік
қаңтар	зат есім
қар	зат есім
қара	сын есім
қарау	етістік
қараша	зат есім
қарбыз	зат есім
қарындас	зат есім
қарындаш	зат есім
қасқыр	зат есім
қасы	көмекші сөз
қасық	зат есім
қате	зат есім
қатты	сын есім
қатысу	етістік

қауын	зат есім
қауіпті	сын есім
қиын	үстеу/сын есім
қию	етістік
қияр	зат есім
қой	зат есім
қоқыс	зат есім
қол	зат есім
қолма-қол	үстеу
қолшатыр	зат есім
қонақ	зат есім
қонақ бөлме	зат есім
қонақүй	зат есім
кону	етістік
қоңыр	сын есім
қоңырау	зат есім
қоңырау шалу	етістік
қорқу	етістік
қосу	етістік
қосымша	зат есім/сын есім
қою	сын есім/етістік
қоян	зат есім
қуану	етістік
құлақ	зат есім
құпия сөз	зат есім
құрылыс	зат есім
құс	зат есім
құттықтау	етістік
қыдыру	етістік
қыз	зат есім
қызанақ	зат есім
қызық	сын есім
қызыл	сын есім
қымбат	сын есім

қыркүйек	зат есім
қырық	сан есім
қыс	зат есім
қысқа	сын есім
қышқыл	сын есім

М

Май	зат есім
маймыл	зат есім
мамыр	зат есім
маусым	зат есім
ма/ме/ба/бе/па/пе	шылау
мәтін	зат есім
мезгіл	зат есім
мейрамхана	зат есім
мейірімді	сын есім
мекендеу	етістік
мекенжай	зат есім
мектеп	зат есім
мен	есімдік
мен/бен/пен	шылау
мереке	зат есім
монша	зат есім
моншақ	зат есім
мұғалім	зат есім
мұз	зат есім
мұнда	үстеу
мұрын	зат есім
мына/мынау	есімдік
мың	сан есім
мысық	зат есім

Н

Нан	зат есім
-----	----------

наурыз	зат есім
не?	есімдік
немесе	шылау
нешінші?	есімдік
нөмір	зат есім

O

Ойлау/ойлану	етістік
ойнау	етістік
ойын	зат есім
ойыншық	зат есім
оқу	етістік
оқулық	зат есім
оқушы	зат есім
ол	есімдік
он	сан есім
оныншы	сан есім
оң жақ	
оңай	үстеу/сын есім
оңтүстік	зат есім
орамал	зат есім
орман	зат есім
орын	зат есім
орындау	етістік
орындық	зат есім
орыс тілі	зат есім
осы	есімдік
осында	үстеу
отбасы	зат есім
отыз	сан есім
отыру	етістік
ояну	етістік

Ө

Өзен	зат есім
өлшем	зат есім
өмір	зат есім
өрт сөндіруші	зат есім
өсу/өсіру	етістік
өсімдік	зат есім
өшіргіш	зат есім

П

Пәтер	зат есім
перде	зат есім
пияз	зат есім
пойыз	зат есім
пышақ	зат есім
пісу/пісіру	етістік

Р

Ренжу	етістік
рет	зат есім

С

Сабақ	зат есім
сабақ кестесі	зат есім
сабын	зат есім
сағат	зат есім
сағыну	етістік
сайын	шылау
сақина	зат есім
сақтау	етістік
салқын	сын есім
салу	етістік
сан	зат есім
санау	етістік
сапалы	сын есім
сары	сын есім

сату	етістік
сатушы	зат есім
сатып алу	етістік
саусақ	зат есім
саябақ	зат есім
саяхат	зат есім
сәбіз	зат есім
сәрсенбі	зат есім
сәуір	зат есім
себебі	шылау
сегіз	сан есім
сегізінші	сан есім
сейсенбі	зат есім
сексен	сан есім
секіру	етістік
сен	есімдік
сенбі	зат есім
сиыр	зат есім
сияқты	модаль сөз
сол	есімдік
сол жақ	
солтүстік	зат есім
сондықтан	шылау
соң	шылау
сөз	зат есім
сөздік	зат есім
сөйлем	зат есім
сөйлеу	етістік
сөмке	зат есім
сөре	зат есім
су	зат есім
сусабын	зат есім
сурет	зат есім
сурет салу	етістік

суретке түсу	етістік
суретші	зат есім
сусын	зат есім
суық	сын есім
сұйық	сын есім
сұр	сын есім
сұрақ	зат есім
сұрау	етістік
сүйкімді	сын есім
сұрту	етістік
сүт	зат есім
сызғыш	зат есім
сызу	етістік
сыйлық	зат есім
сынып	зат есім
сыныптас	зат есім
сырға	зат есім
сырғанау	етістік
сырткіім	зат есім
сырты	көмекші сөз
сіз	есімдік
сіңлі	зат есім

T

Табиғат	зат есім
табу	етістік
таза	сын есім
тақта	зат есім
тамақ/ас	зат есім
тамыз	зат есім
танымал	сын есім
танысу	етістік
таң	зат есім
таңғы ас	зат есім

таңертең	үстеу
тапсырма	зат есім
тапсырыс	зат есім
тарақ	зат есім
тарих	зат есім
тату	сын есім
тау	зат есім
тауық	зат есім
тәжірибе	зат есім
тәрбиелі	сын есім
тәрбиеші	зат есім
тәрелке	зат есім
тәртіп	зат есім
тәртіпті	сын есім
тәтті	сын есім
тәулік	зат есім
тебу	етістік
тегін	сын есім
тез	үстеу
тек (тегі)	зат есім
тексеру	етістік
теледидар	зат есім
теміржол	зат есім
теңіз	зат есім
терезе	зат есім
тоғыз	сан есім
тоғызыншы	сан есім
той	зат есім
тойлау	етістік
тоқсан	сан есім
толық	сын есім
тон	зат есім
тоңазытқыш	зат есім
топ	зат есім

төлеу	етістік
төрт	сан есім
төртінші	сан есім
төсек	зат есім
туған күн	зат есім
туралы	шылау
туу	етістік
тұз	зат есім
тұман	зат есім
тұрмыста	зат есім
тұру	етістік
түзеу	етістік
түйе	зат есім
түлкі	зат есім
түн/түнде	зат есім
түрлі түсті	сын есім
түс	зат есім
түс/түсте	зат есім
түскі ас	зат есім
түсіну	етістік
тыныш	сын есім
тыңдау	етістік
тышқан	зат есім
тігу	етістік
тіл	зат есім
тіркеу/тіркелу	етістік
тіс	зат есім
тіс пастасы	зат есім

У

Уақыт	зат есім
-------	----------

Ұ

Ұзын	сын есім
------	----------

ұйықтау	етістік
ұл	зат есім
ұмыту	етістік
ұн	зат есім
ұнау/ұнату	етістік
ұстау	етістік
ұшақ	зат есім
ұшу	етістік

Ү

Үзіліс	зат есім
үй	зат есім
үйленбеген	етістік
үйленген	етістік
үйрену/үйрету	етістік
үлгі	зат есім
үлкен	сын есім
үстел	зат есім
үсті	көмекші сөз
үтік	зат есім
үш	сан есім
үшін	шылау
үшінші	сан есім

Х

Хабар	зат есім
-------	----------

Ш

Шай	зат есім
шақыру	етістік
шалбар	зат есім
шам	зат есім
шана	зат есім
шанышқы	зат есім
шаңғы	зат есім

шаңсорғыш	зат есім
шаршау	етістік
шаш	зат есім
шәйнек	зат есім
шебер	зат есім
шелек	зат есім
шешу	етістік
ше	шылау
шие	зат есім
шот/есепшот	зат есім
шөп	зат есім
шулау	етістік
шұлық	зат есім
шығу	етістік
шығыс	зат есім
шырша	зат есім
шырын	зат есім
шілде	зат есім

Ы

Ыдыс	зат есім
ыстық	сын есім

І

Іздеу	етістік
ілу	етістік
іні	зат есім
ірімшік	зат есім
іш	зат есім
ішу	етістік
іші	көмекші сөз

ТАҚЫРЫПТЫҚ ТІЗБЕ

Лексикалық
минимум

Сөз табы

1. Танысу

ат/есім	зат есім
аты-жөні	зат есім
тек (тегі)	зат есім
адам	зат есім
ер адам	зат есім
әйел	зат есім
қазақ	зат есім
тіл	зат есім
өмір	зат есім
мен	есімдік
біз	есімдік
сен	есімдік
сіз	есімдік
ол	есімдік
мына/мынау	есімдік
ана/анау	есімдік
бұл	есімдік
осы	есімдік
сол	есімдік
барлық	есімдік
туу	етістік
өсу/өсіру	етістік
болу	етістік
жақсы көру	етістік
ұнау/ұнату	етістік
секіру	етістік
тебу	етістік
сырғанау	етістік

жүзу	етістік
жүгіру	етістік
айналысу	етістік
аулау	етістік
кім?	есімдік
не?	есімдік
қандай? қай?	есімдік
қайда? қайдан?	есімдік
мен/бен/пен	шылау
ма/ме/ба/бе/па/пе	шылау
ше	шылау

2. Отбасы

ата	зат есім
әже	зат есім
ана	зат есім
әке	зат есім
ата-ана	зат есім
ұл	зат есім
қыз	зат есім
күйеу	зат есім
отбасы	зат есім
аға	зат есім
іні	зат есім
әпке	зат есім
қарындас	зат есім
сіңлі	зат есім
бала	зат есім
көрші	зат есім
дос	зат есім
қонақ	зат есім
бай	сын есім/зат есім

кедей	сын есім/зат есім
жас	сын есім/зат есім
ешкім	есімдік
біреу	есімдік
үлкен	сын есім
кіші	сын есім
тату	сын есім
бірдей	сын есім
үйленген	етістік
үйленбеген	етістік
тұрмыста	зат есім
мереке	зат есім
той	зат есім
туған күн	зат есім
сыйлық	зат есім
тойлау	етістік
құттықтау	етістік
шақыру	етістік
мейірімді	сын есім
ақылды	сын есім
ақымақ	сын есім
білімді	сын есім
тәртіпті	сын есім
тәрбиелі	сын есім
бақытты	сын есім
көңілді	сын есім
күшті	сын есім
сағыну	етістік
күлу	етістік
жылау	етістік
ойлау/ойлану	етістік
қуану	етістік
ренжу	етістік

ашулану	етістік
шаршау	етістік
қорқу	етістік
көмектесу	етістік
бар	модаль сөз
жоқ	модаль сөз
сияқты	модаль сөз
және	шылау
үшін	шылау
туралы	шылау
сайын	шылау
арқылы	шылау
ең	үстеу
мұнда	үстеу
осында	үстеу
бірге	үстеу

3. Үй. Мекенжай

ел	зат есім
ауыл	зат есім
қала	зат есім
астана	зат есім
аудан	зат есім
көше	зат есім
аула	зат есім
бағдаршам	зат есім
мекенжай	зат есім
дүкен	зат есім
базар	зат есім
кітапхана	зат есім
мектеп	зат есім
балабақша	зат есім
мейрамхана	зат есім

дәріхана	зат есім	кілт	зат есім
аурухана	зат есім	ойыншық	зат есім
емхана	зат есім	үтік	зат есім
асхана	зат есім	шелек	зат есім
монша	зат есім	айна	зат есім
саябақ	зат есім	сөре	зат есім
аялдама	зат есім	сабын	зат есім
бақ/бақша	зат есім	сусабын	зат есім
үй	зат есім	тіс пастасы	зат есім
көпқабатты	сын есім	тарақ	зат есім
пәтер	зат есім	орамал	зат есім
бөлме	зат есім	киім ілгіш	зат есім
баспалдақ	зат есім	төсек	зат есім
кіреберіс	зат есім	көрпе	зат есім
қабат	зат есім	жастық	зат есім
терезе	зат есім	ыдыс	зат есім
есік	зат есім	пышақ	зат есім
еден	зат есім	шанышқы	зат есім
жатын бөлме	зат есім	қасық	зат есім
асүй	зат есім	қазан (ыдыс)	зат есім
қонақ бөлме	зат есім	дастарқан	зат есім
жуынатын бөлме	зат есім	шәйнек	зат есім
зат	зат есім	тәрелке	зат есім
жиһаз	зат есім	кесе	зат есім
үстел	зат есім	ескі	сын есім
сағат	зат есім	жаңа	сын есім
кілем	зат есім	таза	сын есім
перде	зат есім	ауыр	сын есім
шам	зат есім	жеңіл	сын есім
шаңсорғыш	зат есім	биік	сын есім
теледидар	зат есім	бос	сын есім
тоңазытқыш	зат есім	жинау	етістік
кір жуғыш мәшине	зат есім	ауысу/ауыстыру	етістік

жөндеу	етістік
ілу	етістік
бұру/бұрылу	етістік
аралау	етістік
қоңырау шалу	етістік
жуу	етістік
қалу	етістік
кету	етістік
сұрту	етістік
асты	көмекші сөз
үсті	көмекші сөз
іші	көмекші сөз
сырты	көмекші сөз
қасы	көмекші сөз
керек	модаль сөз
оң жақ	
сол жақ	

4. Оқу. Білім

білім	зат есім
ақыл	зат есім
оқу	етістік
сабақ	зат есім
дыбыс	зат есім
әріп	зат есім
буын	зат есім
жуан	сын есім
жіңішке	сын есім
сөз	зат есім
сөйлем	зат есім
мәтін	зат есім
кітап	зат есім
оқулық	зат есім

сөздік	зат есім
дәптер	зат есім
күнделік	зат есім
бет	зат есім
бояу	зат есім/етістік
сызғыш	зат есім
өшіргіш	зат есім
қарындаш	зат есім
қайшы	зат есім
қағаз	зат есім
қалам	зат есім
желім	зат есім
қоқыс	зат есім
сөмке	зат есім
орындық	зат есім
тақта	зат есім
сынып	зат есім
қоңырау	зат есім
әліппе	зат есім
қазақ тілі	зат есім
әдебиет	зат есім
тарих	зат есім
дүниетану	зат есім
жаратылыстану	зат есім
көркем еңбек	зат есім
орыс тілі	зат есім
ағылшын тілі	зат есім
дене шынықтыру	зат есім
әңгіме	зат есім
ертегі	зат есім
есеп	зат есім
сұрақ	зат есім
жауап	зат есім

ақпарат	зат есім	сұрау	етістік
ереже	зат есім	қайталау	етістік
үлгі	зат есім	түзеу	етістік
тапсырма	зат есім	тексеру	етістік
қосымша	зат есім/сын есім	тыңдау	етістік
тәртіп	зат есім	бастау	етістік
қате	зат есім	аяқтау	етістік
сабақ кестесі	зат есім	кешігу	етістік
оқушы	зат есім	кездесу	етістік
сыныптас	зат есім	шулау	етістік
топ	зат есім	ойнау	етістік
жұп	зат есім	танысу	етістік
орын	зат есім	тұру	етістік
ойын	зат есім	отыру	етістік
доп	зат есім	жүру	етістік
шана	зат есім	жату	етістік
шаңғы	зат есім	кіру	етістік
үйрену/үйрету	етістік	шығу	етістік
жазу	етістік	ұмыту	етістік
сызу	етістік	ашу	етістік
салу	етістік	жабу	етістік
жапсыру	етістік	беру	етістік
қию	етістік	алу (математикалық амал/әрекет)	етістік
санау	етістік	қосу (математикалық амал/әрекет)	етістік
жаттығу жасау	етістік	азаю/азайту	етістік
орындау	етістік	сақтау	етістік
түсіну	етістік	қызық	сын есім
білу	етістік	басқа	сын есім
табу	етістік	жақсы	сын есім
көру/көрсету	етістік	жаман	сын есім
деу	етістік	тыныш	сын есім
сөйлеу	етістік	түрлі түсті	сын есім
айту	етістік		

көп	үстеу
аз	үстеу
дұрыс/дұрыс емес	модаль сөз
сан	зат есім
рет	зат есім
нөмір	зат есім
қанша? неше?	есімдік
нешінші?	есімдік
бір	сан есім
екі	сан есім
үш	сан есім
төрт	сан есім
бес	сан есім
алты	сан есім
жеті	сан есім
сегіз	сан есім
тоғыз	сан есім
он	сан есім
жиырма	сан есім
отыз	сан есім
қырық	сан есім
елу	сан есім
алпыс	сан есім
жетпіс	сан есім
сексен	сан есім
тоқсан	сан есім
жүз	сан есім
мың	сан есім
бірінші	сан есім
екінші	сан есім
үшінші	сан есім
төртінші	сан есім
бесінші	сан есім

алтыншы	сан есім
жетінші	сан есім
сегізінші	сан есім
тоғызыншы	сан есім
оныншы	сан есім

5. Мамандық

жұмыс	зат есім
мұғалім	зат есім
дәрігер	зат есім
жүргізуші	зат есім
сатушы	зат есім
өрт сөндіруші	зат есім
биші	зат есім
әнші	зат есім
аспаз	зат есім
суретші	зат есім
тәрбиеші	зат есім
ән	зат есім
би	зат есім
көлік	зат есім
сурет	зат есім
ине	зат есім
жіп	зат есім
құрылыс	зат есім
арман	зат есім
шебер	зат есім
еңбек	зат есім
тәжірибе	зат есім
жасау/істеу	етістік
жұмыс істеу	етістік
ән айту	етістік
емдеу	етістік

аудару	етістік
тігу	етістік
пісу/пісіру	етістік
сурет салу	етістік
билеу	етістік
ұстау	етістік
дайындау	етістік
қарау	етістік
іздеу	етістік
қиын	үстеу/сын есім
оңай	үстеу/сын есім
қауіпті	сын есім
танымал	сын есім

6. Денсаулық

дәрі	зат есім
дәрумен	зат есім
денсаулық	зат есім
жедел жәрдем	зат есім
дене мүшесі	зат есім
бас	зат есім
шаш	зат есім
бет (адамның беті)	зат есім
көз	зат есім
мұрын	зат есім
ауыз	зат есім
тіс	зат есім
құлақ	зат есім
қол	зат есім
саусақ	зат есім
алақан	зат есім
іш	зат есім
аяқ	зат есім

күш	зат есім
бой	зат есім
жара	зат есім
ұзын	сын есім
қысқа	сын есім
бұйра	сын есім
арық	сын есім
толық	сын есім
әдемі	сын есім
сүйкімді	сын есім
аласа	сын есім
кішкентай	сын есім
ауыру	етістік
жазылу (дәрігерге/ аурудан жазылу)	етістік

7. Табиғат

мезгіл	зат есім
көктем	зат есім
жаз	зат есім
қыс	зат есім
күз	зат есім
жұлдыз	зат есім
аспан	зат есім
күн (аспан денесі/ уақыт өлшемі)	зат есім
өзен	зат есім
көл	зат есім
теңіз	зат есім
тау	зат есім
орман	зат есім
ауа	зат есім
жер	зат есім
табиғат	зат есім

дала	зат есім
кемпірқосақ	зат есім
тұман	зат есім
жел	зат есім
боран	зат есім
бұлт	зат есім
қар	зат есім
жаңбыр	зат есім
жауу	етістік
мұз	зат есім
ауа райы	зат есім
аяз	зат есім
жылы	сын есім
суық	сын есім
ашық	сын есім
ыстық	сын есім
салқын	сын есім
жарық	сын есім/зат есім
өсімдік	зат есім
шөп	зат есім
гүл	зат есім
жапырақ	зат есім
ағаш	зат есім
шырша	зат есім
мекендеу	етістік
жануар	зат есім
аң	зат есім
ит	зат есім
мысық	зат есім
қоян	зат есім
түлкі	зат есім
арыстан	зат есім
қасқыр	зат есім

аю	зат есім
жолбарыс	зат есім
маймыл	зат есім
жылан	зат есім
тышқан	зат есім
бақа	зат есім
құс	зат есім
көбелек	зат есім
тауық	зат есім
қаз	зат есім
әтеш	зат есім
балапан	зат есім
аққу	зат есім
балық	зат есім
сиыр	зат есім
қой	зат есім
ешкі	зат есім
түйе	зат есім
жылқы/ат	зат есім
немесе	шылау
бірақ	шылау
себебі	шылау
сондықтан	шылау

8. Уақыт

кету (...минут кетті)	етістік
қалу (...минут қалды)	етістік
жарым (бір жарым)	сын есім
жарты (сағат/нан)	сын есім
таң	зат есім
таңертең	үстеу
түс/түсте	зат есім
күндіз	үстеу

кеш/кешке	зат есім
түн/түнде	зат есім
уақыт	зат есім
тәулік	зат есім
апта	зат есім
ай (аспан денесі/30 күн)	зат есім
кеше	үстеу
бүгін	үстеу
ертең	үстеу
қазір	үстеу
күнде	үстеу
әдетте	үстеу
ерте	үстеу
кеш	үстеу
дәл/тура	үстеу
бұрын	үстеу
соң	шылау
келесі	сын есім
дейін	шылау
кейін	шылау/үстеу
қайта	үстеу
кейде	шылау/үстеу
дүйсенбі	зат есім
сейсенбі	зат есім
сәрсенбі	зат есім
бейсенбі	зат есім
жұма	зат есім
сенбі	зат есім
жексенбі	зат есім
қаңтар	зат есім
ақпан	зат есім
наурыз	зат есім

сәуір	зат есім
мамыр	зат есім
маусым	зат есім
шілде	зат есім
тамыз	зат есім
қыркүйек	зат есім
қазан	зат есім
қараша	зат есім
желтоқсан	зат есім
жыл	зат есім
ғасыр	зат есім
таңғы ас	зат есім
түскі ас	зат есім
кешкі ас	зат есім
күн тәртібі	зат есім
үзіліс	зат есім
ояну	етістік
ұйықтау	етістік
бару	етістік
келу	етістік
қатысу	етістік
душқа түсу	
беті-қолын жуу	

9. Азық-түлік

тамақ/ас	зат есім
жеміс-жидек	зат есім
алма	зат есім
алмұрт	зат есім
шие	зат есім
жүзім	зат есім
қарбыз	зат есім
қауын	зат есім

көкөніс	зат есім
пияз	зат есім
қызанақ	зат есім
сәбіз	зат есім
қияр	зат есім
картоп	зат есім
май	зат есім
шай	зат есім
сұйық	сын есім
қою	сын есім/етістік
су	зат есім
сүт	зат есім
айран	зат есім
ірімшік	зат есім
ет	зат есім
тұз	зат есім
ұн	зат есім
нан	зат есім
күріш	зат есім
бал	зат есім
қант	зат есім
жұмыртқа	зат есім
дана	зат есім
кәмпіт	зат есім
балмұздақ	зат есім
сусын	зат есім
шырын	зат есім
бөтелке	зат есім
сатып алу	етістік
сату	етістік
жеу	етістік
ішу	етістік
әкелу	етістік

апару	етістік
жеткізу	етістік
тапсырыс	зат есім
дәмді	сын есім
ащы	сын есім
тәтті	сын есім
қатты	сын есім
қышқыл	сын есім

10. Киім

баскиім	зат есім
сырткиім	зат есім
аяқкиім	зат есім
киім	зат есім
тон	зат есім
күрте	зат есім
кәстөм	зат есім
жейде	зат есім
көйлек	зат есім
шалбар	зат есім
шұлық	зат есім
етік	зат есім
қалта	зат есім
көзілдірік	зат есім
сырға	зат есім
моншақ	зат есім
сақина	зат есім
қолшатыр	зат есім
сапалы	сын есім
қымбат	сын есім
арзан	сын есім
қалың	сын есім
жұқа	сын есім

баға	зат есім
ақша	зат есім
төлеу	етістік
қолма-қол	үстеу
тегін	сын есім
айырбастау	етістік
кезек	зат есім
түс	зат есім
өлшем	зат есім
кию	етістік
шешу	етістік
жарасу	етістік
кір	сын есім
қызыл	сын есім
қара	сын есім
көк	сын есім
жасыл	сын есім
ақ	сын есім
күлгін	сын есім
сұр	сын есім
сары	сын есім
қоңыр	сын есім

11. Саяхат

демалыс	зат есім
саяхат	зат есім
әлем	зат есім
оңтүстік	зат есім
солтүстік	зат есім
батыс	зат есім
шығыс	зат есім
пойыз	зат есім
ұшақ	зат есім

кеме	зат есім
әуежай	зат есім
жүк	зат есім
теміржол	зат есім
қонақүй	зат есім
жағажай	зат есім
ғимарат	зат есім
жол	зат есім
әлеуметтік желі	зат есім
ғаламтор	зат есім
хабар	зат есім
жеке куәлік	зат есім
құпия сөз	зат есім
шот/есепшот	зат есім
тіркеу/тіркелу	етістік
қыдыру	етістік
ұшу	етістік
қону	етістік
күту	етістік
жету	етістік
суретке түсу	етістік
демалу	етістік
алыс	сын есім
жақын	сын есім
жаяу	үстеу
тез	үстеу

КЛИШЕ СӨЗДЕР**Амандасу/хал-жағдай сұрау**

Сәлем!

Сәлеметсіз бе?

Ассалаумағалейкүм!

Қайырлы таң!

Қайырлы күн!

Қайырлы кеш!

Қайырлы түн!

Қош келдің/із!

Жоғары шық/ыңыз!

Танысу

Танысайық!

Танысып қой/ыңыз!

Танысқаныма қуаныштымын!

Бұл - ... ханым.

Бұл - ...мырза.

Қоштасу

Сау бол/ыңыз!

Көріскенше!

Жолың/ыңыз болсын!

Ақ жол!

Сау-саламат бол/ыңыз!

Көріскенше күн жақсы!

Жолың/ыңыз болсын!

Қаратпа

Ханым!

Мырза!

Ағай!

Апай!

Айналайын!

Балам!

Қызым!

Бақытты бол, қызым!

Азамат бол, балам!

Жарайсың, балам!

Қонақ күту

Ас болсын!

Тамақ ал/ыңыз!

Дастарқанға жүр/іңіз!

Өте дәмді!

Тілек айту/ құттықтау

Мереке құтты болсын!

Наурыз мейрамы құтты болсын!

Таудай бол!

Жарайсың!

Рақмет!

Бақытты бол/ыңыз!

Сізге/Саған бар жақсылықты тілеймін!

Қызығушылық білдіру

Сағат неше?

Сұрауға бола ма?

Қанша тұрады?

ДенсаулықАуырма/ңыз!/
Денің/із сау болсын!

Денің/із сау болсын!

Жүзге жет/іңіз!

Тезірек жазыл/ыңыз!

Өтініш айту/талап қою

Мұқият тыңда/ңыз!

Есте сақта/ңыз!

Күте тұр/ыңыз

Өтінемін

Ережені жаттап ал/ыңыз!

Дауыстап оқы/ңыз!

Мінекей, ал/ыңыз!

Қоқыс тастама/ңыз!

Айтып жібер/іңізші...

Сізден сұрайын деп едім...

Болды!

Токта!

Тыныш!

Кітапты аш/ыңыз

Кітапты жап/ыңыз

Рұқсат сұрау/Тыйым салу

Кіруге бола ма?

Шығуға бола ма?

... алуға бола ма?

Кіруге болмайды!

Өтінемін

Таңғалу/тамсану

Өте қызық!

Керемет!

Тамаша!

Қанша тұрады?

Күн жылы екен!

Қандай әдемі!

Күн сондай тамаша!

Қандай керемет!

Қандай ғажап!

Өте жақсы!

Қорқу, жақтырмау

Қорқынышты!

Сұмдық екен!

Рас па?

Мұның/ыз дұрыс болмады!

Қолдау/құптау

Дұрыс айтасың/сыз!

Әрине, келісемін!

Ештеңе етпейді!

Ризалық білдіру

Көмегіңізге рақмет!

Көп рақмет!

Алғысым шексіз!

Кешірім сұрау

Кешір/іңіз!

Кешірім сұраймын!

Келісу

Дұрыс айтасың/сыз!

Сізбен толықтай келісемін!

Иә, ...

Әрине, солай!

Жарайды!

Қарсы емеспін

Мен де солай ойлаймын

Келіспеу

Қарсымын

Неге олай дейсің/сіз?

Мүмкін емес!

Ұсыныс жасау/ қорытындылау

Солай жасайық!

Меніңше, ...

Қысқасы, ...

Мысалы ...

Шынымды айтсам, ...

Ақпарат алу

Кешіріңіз, қайталап айтыңызшы!

Қайталаңызшы!

Не дедіңіз?

Сенімдісіз бе?

ФРАЗАЛЫҚ ТІРКЕСТЕР

Фраза	Түсінігі
арқа сүйеу	сену
аузын ашу	таңғалу
аяқ астынан	кенет
жолын кесу	қастандық жасау
жылы сөйлеу	қолдау
көз жұма қарау	елемеу
қолы тимеу	бос болмау
оң көзбен қарау	келісу
от жағу	арандату
отқа май құю	шағыстыру
сөз беру	уәде
сөз қайтару	ерегесу
су жүрек	қорқақ
су тегін	арзан
тас жүрек	қатал
таяқ жеу	жәбірлену
тіл алу	тыңдау
тілін тістеу	үндемей қалу

РЕЗЕРВ СӨЗДЕР

абонемент	анимация	афиша	бокс
абонент	аннотация	бактерия	бомба
аванс	ансамбль	баланс	бордюр
авиация	антенна	балерина	браузер
автобус	антибиотик	балет	брифинг
автомат	антивирус	балкон	брокер
автор	антоним	бальзам	бронь
автосалон	антропология	бамбук	буклет
автосервис	аншлаг	банан	букмекер
академик	апелляция	банк	бургер
академия	апельсин	банкнот	бутерброд
аккредитация	аппарат	банкомат	буфер
аккумулятор	аппаратура	банкрот	бухгалтер
акробат	апробация	бар	бюджет
аксессуар	арена	бариста	вагон
аксиома	археология	бармен	ваза
акт	аспирин	баскетбол	вакуум
актив	ассистент	бассейн	вальс
акула	ассоциация	батарея	валюта
акцент	астрология	батут	ватт
акционер	астрономия	бензин	ваучер
акция	атлетика	бизнес	вахта
аллергия	атмосфера	билет	вектор
амбулатория	атом	бильярд	велосипед
амфитеатр	атрибут	биология	вирус
ананас	аудит	биосфера	виски
анатомия	аудитория	биржа	вокал
анекдот	аукцион	блок	волейбол

вольт	гуманизм	диск	интерфейс
газ	гуманитарлық	дискотека	инфаркт
газет	декан	диспетчер	инфекция
газон	деканат	дисплей	инфрақұрылым
галерея	декларация	диссертация	ипподром
галстук	декрет	донер	йод
гамак	дельфин	донор	кабина
гамбургер	демография	драма	кабинет
гантель	демократия	драматург	кадр
гараж	дерматолог	дрон	какао
гардероб	детектив	дубляж	кактус
гарнир	дефектолог	жалюзи	калория
гастроль	дециметр	журнал	калькулятор
гектар	джаз	журналист	камера
ген	джунгли	зал	кандидат
география	дзюдо	идеология	капитал
геология	диагноз	идея	капитан
гигиена	диалект	идиома	капот
гимнастика	диалог	иллюминатор	капрон
гипс	диаметр	имидж	капсула
гитара	диаспора	иммигрант	карамель
гlossарий	дидактика	иммунитет	карантин
гольф	дизайн	импульс	караоке
горилла	диктант	индекс	кратә
гормон	диктор	инженер	кардиолог
градус	диктофон	инкассатор	карта
грамм	динамика	институт	картинг
грант	диплом	инсулин	карточка
грейпфрут	дипломат	инсульт	каска
грим	директор	интеграция	касса

каталог	комендант	кроссовки	матч
категория	комиссия	круасан	махито
катер	комитет	куб	мегабайт
кафе	компания	курс	медаль
кафедра	композитор	лак	медицина
кафель	компот	лексика	мессенджер
кашемир	компьютер	лимит	металл
квадрат	конверт	лимон	метис
квартет	кондитер	лимонад	метр
квас	конспект	лингвистика	метро
квота	конституция	линза	механизм
керосин	конструктор	линолеум	микроб
киви	консул	лирика	миллиграмм
килограмм	контакт	литр	миллиметр
кино	контейнер	лицензия	миллион
киностудия	контингент	логика	минерал
кинотеатр	конференция	логопед	минимализм
кириешки	концерт	логотип	министр
классика	коньки	локация	минут
климат	коньяк	ломбард	миссия
клип	корпорация	лосьон	миф
клише	корпус	лоторея	модель
клуб	корректор	магистратура	модем
код	косметика	магнит	модератор
колготки	котлет	магнитофон	молекула
колледж	коттедж	макарон	монитор
колорит	кофе	манго	монография
комбайн	кофеин	мандарин	монтаж
комбинат	кран	марка	мораль
комедия	кресло	маркер	морж

морс	паркет	проректор	сарафан
мотор	парламент	профессор	сатира
музыка	паровоз	психиатр	сейф
музыкант	партер	психолог	секунд
мультфильм	партия	психология	семинар
нотариус	пианино	публицистика	сервер
ноутбук	пиджак	пункт	сессия
олимпиада	пингвин	пьеса	сигнал
омоним	пирамида	радиация	сим карта
онлайн	плакат	радио	символ
опера	планшет	ребус	синоним
оператор	платформа	редактор	синтетика
операция	плацкарт	режиссер	спам
оппозиция	плащ	рейс	спорт
оппонент	пломба	рейтинг	спортзал
оптика	позиция	рекорд	стадион
оптимизм	полиция/полицей	ректор	степлер
оркестр	портрет	рельс	стилист
орфография	пост	рентген	стиль
орфоэпия	постамат	репертуар	стратегия
офицер	поэзия	ресурс	студент
офлайн	поэма	реферат	студия
палата	практика	реформа	супермаркет
пальма	президент	рецепт	такси
панда	премьера	ринг	татуаж
папка	пресс-конференция	роман	театр
паразит	прогресс	романтика	телескоп
параллель	продюсер	ромб	телестудия
параметр	проза	салат	телефон
парик	прокурор	сантиметр	температура

теннис	университет	футболка	щетка
теория	фабрика	хайп	эвакуация
терапия	фаза	хакер	эволюция
термин	файл	халат	экипаж
терминал	факс	химия	экология
термометр	факультатив	хирург	экономика
терраса	факультет	хобби	экран
территория	фармацевт	хоккей	экспедиция
терроризм	ферма	холл	экспонат
техника	фестиваль	хор	экспорт
технология	физика	хот-дог	электр
тираж	филармония	хронология	элемент
титр	филиал	целлофан	эмоция
титул	филология	цемент	энергия
ток-шоу	философия	цензура	энциклопедия
том	фильм	центнер	эпизод
томография	фильтр	цех	эпос
торт	финал	цикл	эскалатор
тонна	фирма	цирк	эстафета
тонус	фитнес	цитрус	эталон
травматолог	флюорография	цунами	этнос
трагедия	фобия	чек	ядро
трамвай	фокус	чемпион	
транскрипция	фон	чемпионат	
трансфер	форма	шаурма	
трек	форум	шахмат	
троллейбус	фотоаппарат	шахта	
турнир	фотостудия	шимпанзе	
ультра	фуд-корд	шифр	
универсиада	футбол	шлагбаум	

ГРАММАТИКАЛЫҚ МИНИМУМ

№	Тақырып	Білім мазмұны	Мысал
Фонетика			
1	Әріп және дыбыс ұғымы	Қазақ тілінің әліпбиі Әріп және дыбыс айырмашылығы	ана (3 әріп, 3 дыбыс) әпке (4 әріп, 4 дыбыс) аю (2 әріп, 3 дыбыс)
2	Буын. Буын үндестігі	Сингармонизм заңдылығы Дауысты және дауыссыз дыбыстар үндестігі	балалар үйлер адамдар елдер ағаштар есіктер
2.1		Сингармонизм заңдылығына бағынбайтын қосымшалар: -кер/-гер; -паз; -хана; Көмектес септігінің жалғаулары: -мен/-бен/-пен; -нікі/-дікі/-тікі; <i>Ескерту: басқа тілден енген сөздер сингармонизм заңына бағынбайды</i>	ардагер өнерпаз дәріхана қаламмен баланікі қыздікі
3	Дауысты және дауыссыз дыбыстар	Орфоэпиялық норма	ала кел (алагел) ішсін (ішшін) отбасы (отпасы) ақ лақ (ағлақ) көкөніс (көгөніс) сенбі (сембі)
Лексика			
4	Сөз. Синоним, антоним, омоним сөздер	Жақын мәнді қарсы мәнді жазылуы бірдей, мағынасы әртүрлі сөздер	әдемі – сұлу адам – кісі жас – қарт алма, ара, тартпа, бет
Сөз таптары			
5	Зат есімнің көптелуі	Көптік жалғаулары: -лар/-лер/-дар/-дер/ -тар/-тер;	Үстелде ыдыстар тұр. Аулада көліктер көп пе? Балалар сабақта отыр. Мына дәптерлер кімдікі? Қағаздар қайда?

5.1		Жұрнақтар: -хана; -шы/-ші;	ас – асхана ән – әнші сату – сатушы оқу – оқушы
6	Зат есімнің тәуелденуі	Тәуелдік жалғаулары: I -ым/-ім/-м; -ымыз/-іміз/-мыз/-міз; II -ың/-ің/-ң; -ыңыз/-іңіз/-ңыз/-ңіз; III -сы/-сі/-ы/-і.	Менің атам бар. Біздің әжеміз 80 жаста. Сенің досың бар ма? Сіздің атыңыз кім? Оның әкесі – заңгер.
7	Жіктік жалғау	Жіктік жалғаулары: I -мын/-мін/-бын/ -бін/-пын/-пін; -мыз/-міз/-быз/-біз/ -пыз/-піз; II -сың/-сің/-сындар/ -сіңдер; -сыз/-сіз/-сыздар/ -сіздер; III - - -	Мен оқушымын. Біз ақылдымыз. Сен баласың. Сендер барасыздар. Сіз мұғалімсіз. Сіздер үлкенсіздер. Ол – студент. Олар жастар.
8	Септік жалғау	Зат есім, сан есім, есімдіктердің септелуі	Мектепке барасың ба? Сағат төрттен 5 минут кетті. Менде қуыршақ бар.
8.1	Атау септік	Қимылдың иесі Кім? Не? Кімдер? Нелер?	Айгүл сыйлық берді. Үстелде гүл тұр. Балалар аулада жүр. Бақшада ағаштар өсіп тұр.
8.2	Ілік септік	Меншік иесі Кімнің? Ненің? Жалғаулары: -ның/-нің/ -дың/-дің/ -тың/-тің;	Анамның көйлегі Үйдің шатыры Ағаштың жапырағы

8.3	Барыс септік	Іс-әрекеттің объектіге бағыты; уақыт айтқанда қолдану Кімге? Неге? Қайда? Жалғаулары: -ға/-ге/-қа/-ке; -а/-е/-на/-не;	Мұғалімге айт. Сағат беске он минут қалды. Жұмысқа барамын. Марат үйіне қайтты.
8.4	Табыс септік	Іс-әрекеттің тура объектісі Кімді? Нені? Жалғаулары: -ны/-ні/ -ды/-ді/-ты/-ті; -н (III жақ)	Мен бүгін Айгүлді көрген жоқпын. Теледидарды қос. Мына кітапты оқыңыз. Ол баласын шақырды.
8.5	Жатыс септік	Іс-әрекеттің орны/мекені; іс-әрекеттің мезгілі; адамның жасы; Кімде? Неде? Қайда? Жалғаулары: -да/-де/ -та/-те; -нда/-нде;	Үйде анам бар. Жазда демаламыз. Арман он екі жаста. Менде көп ойыншық бар. Астана қаласында тұрамын.
8.6	Шығыс септік	Іс-әрекеттің басталған/шыққан орны; уақыт білдіруде қолдану; заттың неден жасалғаны; салыстырмалы мағына; Кімнен? Неден? Қайдан? Жалғаулары: -дан/-ден/-тан/-тен/ -нан/-нен;	Мен үйден шықтым. Сағат оннан бес минут кетті. Үстел ағаштан жасалады. Маржан Сәуледен ұзын.
8.7	Көмектес септік	Іс-әрекет құралы; іс-әрекеттің ортақ субъектісі/ бірлескен әрекет; көлікпен жүру; Кіммен? Немен? Жалғаулары: -мен/-бен/-пен;	Анамнан ақша алдым. Қайшымен қағаз қидық. Мен досыммен киноға бардым. Автобуспен келдіңіз бе? Айдар доппен ойнады.

9	Жалпы және жалқы есімдер	Адам аты, тегі, жер-су аттары, газет, мекеме атаулары	Мен Теміртаудан келдім. Бауыржан қашан оянды? Студенттер Абай театрына барды.
Сын есім			
10	Сын есімнің мағыналық түрі	Сапалық сын есімдер Қатыстық сын есімнің жұрнақтары: -лы/-лі/-ды/-ді/-ты/-ті;	Бұл – қызыл алма. Менің балам ақылды. Оның анасы мейірімді.
10.1	Сын есімнің шырайлары	Жұрнақтар: -лау/-леу/ -дау/-деу/ -тау/-теу;	Бұрыш ащылау екен. Мына алма қызылдау. Жол ұзақтау болды.
10.2		Асырмалы шырай өте, ең;	Арман – өте білімді оқушы. Гималай – ең биік тау.
Сан есім			
11	Есептік сан есім	Дара сан есім күрделі сан есім	Сабақ сегізде басталады. Алаңда екі бала ойнап жүр. Мен он бір қарындаш алдым. Дәрісханада он бес студент отыр.
11.1	Реттік сан есім	Реттік сан есімнің жасалуы: -ыншы/ -інші/-ншы/-нші;	Алтыншы қатарға отыр. Бірінші ойыншықты ал.
Есімдік			
12	Жіктеу есімдіктері	Жіктеу есімдіктерінің септелуі	Саған сыйлық беремін. Кітапты сенен аламыз. Бізде көлік бар. Олармен кеше сөйлестік.
12.1	Сілтеу есімдіктері	Алыс пен жақынды нұсқау: анау (ана); мынау (мына); бұл/ол/осы;	Анау менің мектебім. Ана баланың аты кім? Мынау – балабақша. Мына сөмке кімдікі? Бұл – өте әдемі гүл. Ол кісі жұмыста жоқ. Осы тапсырманы орында.

12.2	Сұрау есімдіктері	Кім? Кімдер? Не? Нелер? Қайда? Қашан? Қандай? Неге? Неше?	Бөлмеде кім бар? Дүкеннен не алдың? Бүгін қайда барасыз? Атам қашан келеді? Саған қандай кітап ұнайды? Гүлназ сабаққа неге келмеді? Сен неше жастасың?
12.3	Жалпылауыш есімдіктер	Барлық, бәрі;	Барлық бала сабақта отыр. Бәрі сізді сұрады.
12.4	Өздік есімдігі	Өздік есімдігінің түрленуі	Өзің біл. Сабақты өзім оқимын.
12.5	Болымсыздық есімдігі	Ешкім, ештеңе;	Ештеңе таппадым. Сабаққа ешкім келмеді.
12.6	Белгісіздік есімдігі	Бір, біреу, бірдеңе;	Үйге бір адам келді. Асанның қолында бірдеңе бар. Біреу есік қақты.
Үстеу			
13	Үстеудің мағыналық топтары: мезгіл үстеу	Бүгін, кеше, ертең, таңертең, түсте, кешке, қазір, күнде, ерте, кеш, өткен аптада/айда/жылда, әдетте;	Бүгін жаңбыр жауып тұр. Кеше мен концертке бардым. Ертең Сәуле жұмысқа барады. Сіздер күнде жаттығу жасайсыздар ма? Өткен аптада Мұрат ауылға барды. Әдетте біз таңғы асты бірге ішеміз.
13.1	Мөлшер үстеу	Аз, көп, біраз, онша;	Оның ақшасы көп. Бүгін аз ұйықтадым. Қонаев көшесі біраз уақыт жабық болады. Ол қазақша жақсы білмейді.
13.2	Сын-қимыл үстеу	Өзер/әрең, тез, ақырын, қатты, ерекше;	Таңертең әрең ояндым. Көлік тез келді. Әжем баяу сөйлейді. Музыканың даусын ақырын қой. Көлік қатты жүреді екен. Мен анамды қатты жақсы көремін! Бүгін ерекше күн!

13.3	Мақсат үстеу	Әдейі;	Қолшатырды әдейі алдым.
13.4	Себеп-салдар	Жай;	Жай сөйле.
Етістік			
14	Етістік	Дара етістік	Сара гүл терді.
14.1	Болымсыздық мағына	күрделі етістік -ма/-ме/-ба/-бе/-па/ -пе; емес;	Арман балық аулап отыр. Бүгін мектепке бармадым. Бұл балмұздақ емес.
14.2	Жедел өткен шақ	Жұрнақтар: -ды/-ді/-ты/-ті;	Мен келдім. Сен ән айттың. Ол кеше қаладан келді.
14.3	Ауыспалы осы шақ	Іс-әрекеттің дағдылы түрде қайталануы Жұрнақтар: -а/-е/-й;	Мен домбыра ойнаймын. Назым банкте жұмыс істейді. Мұрат сурет салмайды.
14.4	Нақ осы шақ	Дара түрі: қалып етістіктер (отыр, тұр, жүр, жатыр) Күрделі түрі: -ып/-іп/-п + отыр, тұр, жүр, жатыр;	Біз кітапханада отырмыз. Марат кезекте тұр. Жаңбыр жауып тұр. Інім кітап оқып отыр.
14.5	Келер шақ	Іс-әрекеттің болашақта орындалуы Жұрнақтар: -а/-е/-й;	Мен ертең келемін. Айнұр келесі жылы жаңа мектепте оқиды.
Шылау			
15	Септеулік	үшін, туралы, дейін, кейін, соң, бері, бұрын, бірге, сайын, арқылы, сияқты;	Мерекеге сен үшін келдім. Кино не туралы? Мектепке дейін автобуспен бардым. Сабақтан кейін Марат үйге қайтты. Киноға досыңмен бірге барасың ба? Болат апта сайын ата-әжесіне барады.
15.1	Жалғаулықтар Ыңғайластық	мен, бен, пен;	Анасы мен баласы саябақта серуендеп жүр.
15.2	Қарсылықты	бірақ;	Бүгін күн бұлтты, бірақ жаңбыр жаумады.
15.3	Талғаулықты	немесе;	Демалыста біз тауға шығамыз немесе теңізге барамыз.
15.4	Кезектес	кейде;	Сен кейде жұмысқа кешігесің бе? Мен кейде кеш тұрамын.

15.5	Себеп-салдар	өйткені, себебі, сондықтан;	Балалар далаға шықпады, өйткені күн суық. Мен тапсырманы орындамадым, себебі қиын. Күн аяз, сондықтан оқушылар сабаққа бармады.
Модаль сөздер			
16	Модаль сөздер	Иә, жоқ, бар сөздерінің қолданылуы	Біздің үйде мысық жоқ.
Синтаксис			
17	Сөйлем. Сөйлемдегі сөздердің орын тәртібі	Жай сөйлем құрылысы	Арман тұрады. Арман қалада тұрады. Арман Астана қаласында тұрады. Арман ата-анасымен Астана қаласында тұрады.
18	Сөйлем түрлері	Хабарлы; лепті; бұйрықты; сұраулы шылаулар: ма, ме, ба, бе, па, пе, ше;	Құстар жылы жаққа ұшады. Бүгін күн тамаша! Балам, бері кел! Сен мектепке келдің бе? Ал сен ше?
19	Құрмалас сөйлем	Ыңғайлас мәндегі құрмалас сөйлем шылауы: және;	Мен гүлге су құйдым және анама көмектестім.

ЛЕКСИКА-ГРАММАТИКАЛЫҚ МИНИМУМНЫҢ ТЕОРИЯЛЫҚ НЕГІЗДЕМЕСІ**1. Лексика-грамматикалық минимум әзірлеудің өзектілігі мен маңыздылығы, қазақ тілін оқыту әдістемесі мәселелері**

Тілдерді оқытудағы халықаралық тәжірибеде қарапайымнан жоғары деңгейге дейін арнайы сөздікқор мен грамматикалық құрылымдарды қолдану стандарттары қалыптасқан. Мемлекеттік тілді халықаралық стандарттарға сай жетілдіру мақсатында қазақ тілінің сөздікқорын бір ізге түсіру, әр деңгей аясында қолданылатын лексикалық минимум мен грамматикалық құрылымдарды іріктеу осы бағытта түбегейлі ғылыми зерттеулер жүргізіп, қазақ тілінің ерекшеліктерін ескере отырып, тың тұжырымдар мен оқу-әдістемелік өнімдер жасау – бүгінгі күнде өзекті мәселелердің бірі.

Тілді екінші тіл ретінде оқытудың әдістемелік жүйесі халықаралық тіл қатарына көтерілген ағылшын, араб, француз т.б. тілдерде қалыптасқан, біріздендірілген. Түркі тілдері арасында түрік тілін оқытудың жүйелі әдістемесі қалыптасқан. Ал қазақ тілін екінші тіл ретінде оқыту әдістемесі әлі қалыптасу, даму үстінде.

Қазақ тілін екінші тіл ретінде оқыту әдістемесінің қалыптасуы мен дамуы жалпы тіл оқыту әдістемесі тарихының маңызды саласы болып есептеледі. Бұл тұрғыда қазақ тілін оқыту әдістемесінің алғашқы іргетасын қалаушылар қатарында Ыбырай Алтынсариннің есімі ерекше аталады. Оның ізін ала Ахмет Байтұрсынұлы, Мағжан Жұмабай, Жүсіпбек Аймауытұлы және Міржақып Дулатұлы секілді қазақ зиялылары қазақ тілін ұлт мектептерінде оқыту әдістемесін дамытуға, сондай-ақ өзге ұлт өкілдеріне қазақ тілін меңгертудің тиімді жолдарын ұсынуға елеулі үлес қосты.

Келесі кезеңде Т. Шонанов, Ш. Сарыбаев, С. Жиенбаев сияқты белгілі әдіскер ғалымдардың оқулықтары мен әдістемелік еңбектері жарық көрді. Осылардың ішінде жекелеген еңбектерге тоқталар болсақ, қазіргі лексикалық, грамматикалық минимум әзірлеуде Т. Шонановтың «Самоучитель киргизского языка для русских» еңбегінде алғаш рет лексикалық минимумды оқыту әдістемесі қарастырылғаны байқалады [1]. Бұл оқу құралында автор әрбір сабаққа арнайы 10 жаңа сөзді қосып, оларды жүйелі түрде үйретуді ұсынады. Жалпы, оқу құралы 94 сабақтан тұрады және әр сабақтағы үйретілетін сөздер оқушылардың қазақ тілін меңгеруіне бағытталған. Мұндай тәсіл жаңа лексиканы кезең-кезеңімен енгізіп, оны тиімді игеруге мүмкіндік береді. Бұл ұстанымды шет тілін оқытатын әлемдік ғалымдар да пайдаланады. Әр сабақта сегіз немесе оннан артық сөз жатталмайды, тіл үйренушінің есінде қалмайды деген уәж айтылып жүр. Бұл еңбектің тағы бір ерекшелігі – алғаш рет қазақ тілінің грамматикасын біріздендіру қолға алынғандығында. Автордың айтуынша, пассивті құрылымдардан гөрі күнделікті тұрмысқа қажетті белсенді грамматиканы қолдану тиімді. Ғалым «Қазақ тілінің оқу құралы» еңбегінде грамматиканы арнайы кесте түрінде беріп, әр тақырып бойынша сөздікті әліпбилік реттілікпен ұсынады [2]. Автор қазақ тілін үйретуде оқылым, жазылым, сөйлесім дағдыларын барлық сабақта ескеріп, тапсырмаларды тұрмыстық тақырыптар аясында қолдануға тырысқан.

Қазақ тілінің әдістемесін қалыптастыруда М.С. Лапатухиннің «Очерки по методике казахского языка в русской школе» атты еңбегінің рөлі айрықша. Әдіскер ғалым бұл еңбегінде қазақ тілін оқыту әдістемесінің маңызды қырларын ашып көрсеткен [3]. Әсіресе, лексиканы оқытуда ол әр сабақта жаңа сөздерді (4-5 сөз, максимум 8 сөзден аспауы тиіс) үйрету қағидатына ерекше мән берген. Бұл тұрғыда ғалым лексиканы екіге бөліп қарастырады: белсенді және белсенді емес сөздік қор. Оның пікірінше, тіл үйренуші жаңа тақырып бойынша меңгерген сөздерді тек тыңдап немесе жаттап қана қоймай, оларды күнделікті қарым-қатынаста белсенді түрде қолданғанда ғана ол сөздер белсенді лексикаға айналады.

Сонымен қатар М.С. Лапатухин сөздердің тіркесімдік қағидатына назар аударады. Ол белгілі бір сөздерді үйрену барысында олардың жиі қолданылатын тіркестерін де меңгеру арқылы тіл үйренушінің сөздік қорын байытуға болатындығын атап көрсетеді. Бұл әдіс оқушылардың жаңа сөздерді табиғи сөйлеу ортасында қолдануға үйретуге ықпал етеді. Ғалым «грамматикаға дейінгі кезең» ұғымын енгізіп, тіл үйренудің алғашқы алты айын (шамамен A1 және A2 деңгейлерін) ерекше бөліп қарастырған. Бұл кезеңде ол дайын грамматикалық құрылымдарды үйретуге басымдық беруді ұсынады. Мұндай әдістеме тіл үйренушілерге грамматикалық ережелерді талдауға уақыт жоғалтпай, сөйлеу дағдыларын ертерек қалыптастыруға мүмкіндік береді. Қазіргі шет тілдерін оқыту тәжірибесі бұл тәсілдің тиімді екенін көрсетіп отыр.

Ш. Сарыбаевтың «Орыс мектебінде қазақ тілін оқыту тәжірибесінен» атты еңбегі қазақ тілін оқытуда сұрақ-жауап әдісінің тиімділігін тәжірибе жүзінде дәлелдей отырып, оқу материалдарын оқушылардың сапалы, жүйелі және тиянақты түрде меңгеруіне ықпал етті [4]. Бұл еңбектің ерекшелігі – өзге ұлт өкілдеріне арналған алғашқы қазақ тілі оқу-әдістемелік құралдарының бірі болуында.

1990 жылы қазақ тілі мемлекеттік тіл дәрежесін алғаннан кейін қазақ тілін оқытуға көзқарас өзгере бастады. Осы уақытқа дейін қазақ тілін өзге ұлт өкілдерін оқытуға арналған бірнеше бағдарламалар жарияланды. Бағдарламалардың алдыңғы қатарында тұрған 1987 жылы профессор Н.Оралбаеваның авторлығымен шыққан «Қазақ тілін үйрену курсының программасы» болды [5, 75]. Осы бағдарламаның негізінде 1996 жылы «Ана тілі» баспасынан «Орыс тіліндегі мектептерде қазақ тілін оқыту әдістемесі» атты оқулық жарық көрді [6, 20]. Оқулықта қазақ тілін орыс мектептерінде оқытудың лингвистикалық, психологиялық, дидактикалық негіздері, тарихи дамуы қарастырылған. Қазақ тілі әдістемесі пәні, оның міндеттері, мақсаттары, қазақ тілін басқа ұлт өкілдеріне оқыту әдістері, сабақтың құрылымы мен түрлері жүйелі, анық, нақты түрде берілген. Сонымен қатар мұнда тілдік материалды ғылыми принцип негізінде таңдау және сұрыптауда:

- 1) сөздердің қолданылу жиілігі;
- 2) сөздердің жеңіл-қиындығы;
- 3) сөздердің синонимдік сипаты;
- 4) сөздердің тақырыпқа сәйкестігі;
- 5) екі тілге ортақ сөздердің енгізілмеуі;
- 6) сөздердің сөзжасамдық қабілеті;
- 7) тілдің дыбыстық ерекшелігін қамтуы;
- 8) сөздің оқушының психологиялық ерекшелігіне сәйкестігі;
- 9) сөздің оқулықта қайталану жиілігі қасиеттеріне ерекше көңіл бөліну қажеттігі атап көрсетілген [6, 22].

Бүгінде Қазақстан көпұлтты мемлекет болғандықтан, тіл үйренушілердің деңгейін ескере отырып, оларды бірнеше топқа (бастауыш және жалғастырушы деңгейлер т.б.) бөліп оқыту қажет. Мұндай тәсілді алғаш рет бастауыш деңгейге арналған «Қазақ тілі» оқулығында Ш. Бектұров пен А. Бектұрова ұсынған болатын [7, 240].

1998 жылы Т. Аяпованың «Қазақ тілі» деп аталатын үш кітаптан тұратын кешенді оқулығы шықты. Автордың пікірі бойынша оқулық АҚШ-та басылған «70 қадам арқылы қазақ тілін үйреніңіз» атты оқулықтың жалғасы болып саналады. Оқулықтың мақсаты – «бүкіләлемдік ең өзекті және ұтымды оқыту әдістерін қолдана отырып, оқушы білімін тереңдетуге көмектесу және сөйлеуге үйрету» [8]. Ғалым да тіл үйренушінің тілдік деңгейін басты бағдарға ала отырып: лексика мен грамматиканы деңгейге сай меңгертудің нәтижелі болатынын атап өтеді.

Қазақ тілін тек қазақстандықтар ғана емес, кейінгі кезде шетел азаматтары да үйренуге

талпыныс жасауы тіл оқытудың әдістемесін таяу уақытта біріздендіруді талап етеді. Сондықтан әлемдік тәжірибелерді де зерттеп, озықтарын қолданысқа енгізу, олардың жүріп өткен жолынан сабақ алу сынды мақсатта шетелдік бағдарламалар мен құжаттарды, оқулықтарды зерттеу қажеттілігі туындап отыр.

Қазіргі таңда қазақ тілін оқытуда тілді деңгейлеп оқыту қолға алынуда. Осы тұста тіл үйретудің халықаралық стандарты CEFR-ді басшылыққа алу орынды деп танылады [9]. Әсіресе, сөздікқор мен грамматиканы жүйелі меңгерту мақсатында аталған құжатты басшылыққа алуға толық негіз бар. Онда тіл үйретуде студенттің қандай деңгейде және қанша көлемде білім мазмұнын меңгеріп шығатындығы анық көрсетілген. Сондай-ақ бұл құжатты ағылшын ғалымдары лексикалық, грамматикалық минимум құрастыру арқылы тарқата түседі. Бұдан шығатын қорытынды, тілді үйретуге арқау болатын негізгі материал – деңгейге сай жасақталған лексикалық қор мен грамматикалық минимум.

Бұл бағытта Эрик Гуннемарктың «Тілдерді оқыту өнері» еңбегі тілдерді үйрету үдерісіне қатысты көптеген ғылыми тұжырымдамалар мен ұстанымдарды қамтиды. Мәселен тіл білу деңгейі, тілдік құрылымдар, лексикалық бірліктер мен мәдениетаралық қарым-қатынас маңыздылығы басты назарда ұсталады. Ғалым өз зерттеулерінде лексикалық минимумдарды әзірлеуде тіркесімділік пен қолдану жиілігін ескере отырып іріктеуді ұсынады. Сонымен қатар, ғалым қарапайымнан күрделіге қарай біртіндеп өтуді, яғни лексиканы кезең-кезеңімен меңгеру әдісін қолдайды. Ол бұл тәсілдің тіл үйренушіге қарапайым құрылымдар мен сөздерді біртіндеп меңгеруге, осылайша сөздік қорын жүйелі түрде кеңейтуге мүмкіндік беретінін тұжырымдайды. Э. Гуннемарк тілді пассивті түрде үйренудің орнына, тілді белсенді түрде қолданғанда ғана нәтижелі болатындығын атап өтеді. Тіл үйренушілерді тыңдалым, оқылым, жазылым, айтылым дағдыларын бірдей дамыту керектігін және жоғарыда көрсетілген тілдік дағдыларды үнемі қолдану сөздікқор мен грамматиканы үйренуде маңызды екенін өз зерттеулерінде көрсетеді. Э. Гуннемарктың жоғарыда көрсетілген ұстанымдары тіл үйрету үдерісін жүйелі түрде жоспарлау мен оны тиімдірек жүргізуде септігін тигізеді.

Сонымен қатар ғалым ауызекі сөйлеу тіліндегі сөздікқорды көрсете отырып, күнделікті ең жиі қолданатын 40 сөздің жалпы қарым-қатынасқа түсетін сөздікқордың 50%-ы деген тұжырым жасайды: «200 сөз – 80%, 300 сөз – 85%, 400 сөз – 90%-ды қамтиды, ал күнделікті тұрмыста қолданылатын 800-1000 сөз – 95%-ды құрайды [10]. Бұл тіл үйренуші күнделікті тұрмыста 200-ден көп сөз білсе, қарапайым ақпаратты түсініп, жауап та бере алады дегенді білдіреді.

Лексикалық, грамматикалық минимум әзірлеуде қазақ тілі сөздікқорын жинақтау мәселелері бойынша атқарылған жұмыстарға шолу жасалып, минимум әзірлеу барысында негізге алынды. Мәселен, А. Байтұрсынұлы Тіл білімі институты ғалымдары құрастырған жиілік сөздігі [11], тіл үйренушінің тілдік деңгейін анықтайтын Қазтест құрастырған лексикалық минимум, Назарбаев Зияткерлік мектептерінің қолдануы үшін арнайы құрастырылған лексика-грамматикалық минимум, «Тіл-Қазына» ұлттық ғылыми-практикалық орталығы ұсынған қазақ тілінің ұлттық корпусы қорында жинақталған сөздікқор лексикалық және грамматикалық минимум құрастыруға арқау болды. Сонымен қатар әр деңгей бойынша тақырып пен сөздер санын нақтылауда «Ұлттық стандарт» негізге алынды. Бұған дейін жасалған лексикалық жинақтардың ерекшелігіне, күнделікті сөйлеу тілінде қолданыс тиімділігіне тоқталар болсақ, «Қазақ тілінің жиілік сөздігі» көркем шығармалар мен публицистикалық мақалалар негізінде жинақталған, сондықтан да сөйлеу тіліндегі қажеттілікті өтемейді. Тіл білімі институты мен Назарбаев зияткерлік мектептері бірлесе дайындаған «Лексикалық-грамматикалық минимум» [12] мектеп оқулықтары бойынша жинақталған сөздер болғандықтан да біз ұсынған талаптарға сай келмейтін тұстары бар.

Қатысымдық құзыреттілікке негізделген «Ш.Шаяхметов атындағы «Тіл-Қазына» ұлттық

ғылыми-практикалық орталығы» әзірлеген «Қазақ сөзі» (137, 500, 900, 1200, 1500 сөз) қазақ тілінің жиі қолданылатын негізгі лексикалық бірліктерін қамтиды. 137, 500 сөзден тұратын минимумдар тілді жаңадан үйренушілерге арналған. Мұнда қарапайым деңгейде қарым-қатынасқа түсуге бағытталған ең маңызды сөздер топтастырылған. Аталмыш еңбекте лексикалық минимум әзірлеу қағидаттары, шетелдік ғалымдардың лексикалық минимум әзірлеудегі тәжірибелері негізге алынған. Атап айтар болсақ, жиілік, семантикалық құндылық, тақырыптық, тіркесімдік, функционалдық қағидаттары басшылыққа алынған. «Қазақ сөзі» еңбегі қазақ тілінің лексикалық минимумын жасаудағы тиімділігімен ерекшеленеді. Сонымен қатар тіл үйренушілерге қажетті лексикалық бірліктерді жиілік, практикалық қолдану мен когнитивті тәсілдер арқылы меңгеруге көмектеседі. Ғылыми тұрғыдан бұл еңбек жалпы лексикалық минимум теориясы мен жиілік қағидатына негізделіп, тіл үйрену үдерісін жеңілдетуге бағытталған жүйелі әдістемені ұсынады [13].

Қазтест әзірлеген лексикалық минимум – қазақ тілін меңгеру деңгейін анықтайтын тест жүйесінде қолданылатын лексикалық қор негізінде жинақталған минимум. Қазтест жүйесі шетелдік CEFR халықаралық тілдерді бағалау, оқыту стандарттарына сай әзірленген. Аталмыш минимум ең алдымен жиілік, функционалдық, тіркесімдік қағидаттарына негізделген. Лексикалық минимумға сөздер тек жиілікке байланысты ғана емес, олардың қарым-қатынастағы функцияларына қарай іріктелген. Мысалы, тұрмыстық, әлеуметтік, кәсіби, ғылыми, мәдени салаларда қолданылатын негізгі сөздер мен сөз тіркестері таңдалады. Бұл лексикалық бірліктер белгілі бір деңгейде қарым-қатынас жасауға қажетті минимумды қамтамасыз етеді. Қазтест лексикалық минимумы оқулық негізінде жасалғандықтан, кейбір белсенді лексикалық минимумдардың қосылмай қалуы байқалады [14].

Қазақ тілінің ұлттық корпусы публицистикалық мәтіндер негізінде жинақталғандықтан, сөйлеу лексикасынан біраз алшақтықтарды көруге болады. Сонымен қатар аталмыш еңбектер негізінде сандық және сапалық зерттеулер жүргізу арқылы лексикалық минимум әзірлеуде түбегейлі бір еңбекті ғана негізге алуға болмайтындығы анықталды.

Қазақ тілін екінші тіл ретінде оқытуда лексикалық және грамматикалық минимум әзірлеуде әлемдік тәжірибеге жүгінер болсақ, белгілі ағылшын тілінің әдіскер ғалымдар Джереми Хармер (Jeremy Harmer), Сьюзан Рагсдэйл (Susan Ragsdale), Эн Сэйлор (Ann Saylor), Мэри Спарт (Marry Sprat) т.б. өз еңбектерінде лексиканы меңгертудің маңыздылығы мен оны тиімді үйретудің жолдарын ұсынады. Жаңа сөздің тіл үйренуші санасында жатталып қалуы үшін қандай амал-әдістердің оқытушы үшін жарамды болатындығын түрлі мысалдармен дәйектеп көрсетеді [15]. Marry Sprat бастаған бір топ ғалымдар «The TKT course» еңбегінде лексиканы меңгертудің маңыздылығын былайша түсіндіреді: «...сөздің бастапқы формасын тану және оны түсіну сол сөздің барлық мағыналық қолданысын түсінуге, сөзді тану оның қандай сөз табына жататынын айыра білуге және қандай грамматикалық қызметті атқарып тұрғанын ажыратуға, ол сөзді жазып, дұрыс айтуды қалыптастырады». Сондай-ақ еңбекте тілді екінші тіл ретінде меңгерту үшін, ең алдымен, сөздік қордың дұрыс, әрі жүйелі өсу тәртібімен меңгерілуіне ерекше мән беру қажеттігі аталады.

Атақты әдіскер маман Джо Баркрофт (Joe Barcroft) пікірінше лексиканы меңгеру жазылымның түсініктілігін, мазмұнның жүйелі баяндалуын, ойдың тиянақтылығы мен оқылым тапсырмаларының жеңіл болуын қамтамасыз етеді [16]. Осы пікірден-ақ сөйлеу әрекетінің төрт түріне де (тыңдалым, оқылым, айтылым, жазылым) тіліміздің лексикалық қабаты арқау болатынын аңғарамыз. Тыңдаушылардың рецептивті оқыту дағдыларын қалыптастыру барысында ұсынылған мәтін арқылы жаңа лексиканың қолданыстық үлгісі көрнекі түрде таныстырылады. Ал тіл үйренушілердің продуктивті оқыту дағдыларын қалыптастыру және дамыту мақсаты көзделген

жағдайда нақты белгіленген лексикаларды тіл үйренушінің коммуникацияға түсу барысында қолданып көруі, жаттығуы, дағдылануы жүзеге асырылады. Тіпті грамматикалық білімнің өзі екінші тілді меңгеретін аудиторияда лексикалық қордың көлеміне тәуелді болып келеді.

Қазіргі уақытта әдістемелік еңбектерімен кеңінен танымал болған Скот Тронбери (Scott Thornbury) өз зерттеулеріне сүйеніп, екінші тілді меңгеруде тіл үйренушінің өмірлік қажеттілігін өтеу үшін шамамен 5000-дай сөз қажет болатынын атайды [17]. Бұл ана тілімізде меңгерген сөздік қорымыздың төрттен бір ғана бөлігі болып келеді. Оған қоса бұл аталған меженің 2000-ы пассив сөздер болып келетіні анықталған. Осы тұста айта кететін жайт, сөздік қорды игертуде тіл үйренушінің қажеттілігін, қызығушылығын, бейінін басты назарда ұстаған жөн (кәсібі, жынысы, жасы, әлеуметтік жағдайы, мәдени ортасы т.б.).

Тілші ғалымдардың зерттеулері бойынша тілді меңгеруге *қысқа мерзімді жады* (уақытша телефон нөмірін жаттау, емтиханға әзірлену т.б.) мен *ұзақ мерзімді жады* бірдей қатысады. Алайда екінші тілді тиісті дәрежеде меңгеру үшін, атап айтқанда, сөздік қорды күнделікті тұрмыста еркін қолдану үшін *ұзақ мерзімді жадының* маңызы өте зор.

Қорыта айтқанда, зерттеу барысында лексика-грамматикалық минимумның ғылыми-әдістемелік негіздері отандық және шетелдік ғалымдардың тәжірибелері сараланып, минимум әзірлеу қағидаттары қарастырылып, қазақ тілінің лексика-грамматикалық минимумын құрастыру барысында негізге алынды.

2. Лексика-грамматикалық минимум сипаттамасы, мақсаты мен міндеттері

Әлемдік тәжірибе негізінде қазақ тілінің мол сөздік қорын саралап, қолданыс жиілігі мен күрделілігіне байланысты зерттеу жүргізіп, A1, A2, B1, B2, C1 деңгейлері бойынша лексикалық, грамматикалық минимумдары жинағын құрастыру, оның баспа және электронды түрлерін шығарудың тиімділігі жоғары.

Қазақ тілін екінші тіл ретінде оқыту барысында туындайтын мәселелер мен оны шешу жолдарына тоқталар болсақ:

1. Тілдік материалды оқытудың мақсатына қарай таңдаймыз. Оның көлемі тіл үйренушілердің базалық деңгейіне байланысты болады;

2. Материалды ұсыну оңайдан қиынға, қарапайымнан күрделіге қарай бағытталады. Ана тіліне ұқсас тұстарынан бастап, ана тілі мен екінші тілдің өзгешелігіне қарай күрделенеді. Тілдік материалдың қолданылу жиілігі ескеріледі. Сөйлеудің жиі қолданылатын формаларынан бастаған жөн;

3. Тілдік материалдың қиындық деңгейі «бір сабаққа – бір қиындық» қағидатына сәйкес келуі керек;

4. Материалды ұсыну жолы мағынадан формаға; мәтіннен грамматикалық құбылысқа (коммуникативті әдіс қолданылады), кейде формадан мағынаға; жеке формадан бүтіндей мәтінге (бұл құрылымдық әдіс) қарай бағытталады.

Жүйелі құрастырылған лексикалық минимум тіл үйренушіге қазақ тілінің сөздері мен сөз тіркестерін дұрыс пайдалануға, әртүрлі жағдаяттарда тілдесуге, тақырыпқа байланысты лексикалық бірліктерді дұрыс қолдануға ықпал етеді. Минимум мағыналық тақырыптары бойынша топтарға бөлінген, әр деңгейде бастапқы тақырыптар кеңейтіліп отырады. Яғни лексикалық бірліктер мен грамматикалық құрылымдарды тиімді таңдаудың нәтижесінде ғана тіл үйренуші жылдам коммуникацияға түсе алады.

Қазақ тілінің ортақ әдістемесін жүйеге келтіру үшін A1, A2, B1, B2, C1 деңгейлері бойынша тілдік қарым-қатынасқа еркін түсуге мүмкіндік беретін белсенді лексикалық, грамматикалық

минимум қалыптастыру **мақсаты** туындайды. Осы мақсат негізінде төмендегідей **міндеттерді шешу көзделеді**:

- қазақ тілін оқыту әдістемесін халықаралық стандарттарға сай жетілдіру;
- лексикалық, грамматикалық минимумдарды халықаралық стандарттарға сай құрастыру үшін шетелдік, отандық тәжірибені зерттеу;
- лексикалық, грамматикалық минимумның ғылыми-әдістемелік негіздемесін жасау;
- бұл іске отандық ғалымдар мен әдіскер мамандарды тарту;
- A1, A2, B1, B2, C1 деңгейлері бойынша лексикалық, грамматикалық минимумдарды талқылау;
- әр деңгей бойынша белгілі бір қағидаттар негізінде лексикалық, грамматикалық минимум қалыптастырып, оқу-әдістемелік өнім әзірлеу.

Нәтижесінде A1, A2, B1, B2, C1 деңгейлері бойынша әзірленген лексикалық, грамматикалық минимум қазақ тілінің ортақ әдістемесін жүйеге келтіруге септігін тигізеді. Сонымен қатар тіл үйренушілерге қазақ тілін деңгейлер бойынша тиімді үйренуді жоспарлауға, белгілі бір құрылымын қалыптастыруға негіз болады. Әр деңгейге арналып құрастырылған лексикалық және грамматикалық минимум негізінде халықаралық, ұлттық стандарттарға сай қазақ тілі деңгейлік оқу-әдістемелік құралдары мен сөздіктерін, тестілеу жүйесін қалыптастыруда тиімді болмақ.

3. Лексикалық минимум әзірлеу қағидаттары

Тілді оқыту немесе меңгерту үрдісі, ең алдымен, дұрыс таңдалған әдістер мен жүйелі лексикалық, грамматикалық минимумнан бастау алады. Әдістер мен отырып, оқыту және меңгертуге қатысты оқу-әдістемелік құрал әзірленеді. Өз кезегінде, оқу құралы белгілі бір ғылыми зерттеулерге сүйене отырып құрастырылды.

Лексика-грамматикалық минимум – тіл меңгеру үрдісінде маңызды рөл атқаратын негізгі құжат. Минимум белгілі бір қағидаттарға, концепцияға сүйене отырып жасалуы керектігі дәлелденген, дегенмен тілді оқыту және меңгерту әдістемесінде көптеген қағидаттар мен концепциялар бар.

Шетелдік тәжірибеге сүйенер болсақ, Н.Д. Гальскова [18] және Н.И. Гез лексикалық бірліктерді ірікетудің 7 лингвистикалық қағидасын ұсынады. Бұл қағидалар Л.В. Щерба, И.В. Рахмановтардың сөздік түзуге арналған қағидаттарымен сабақтас [19]. Олар:

- 1) басқа сөздермен үйлесімділік қағидаты – сөздердің көп сөзбен тіркесе алу қабілеті болса, оның белсенділігі де жоғары;
- 2) стилистикалық мүмкіндіктері – сөздің тек бір саламен шектеліп қалмай, барлық сөзбен тіркесе алу қабілеті;
- 3) семантикалық қабілеті – көркем-әдеби және қоғамдық-саяси мәтіндерде жиі қолданылатын кең мағыналы сөздерді іріктеу;
- 4) сөзжасам қабілеті – түбір немесе туынды сөз құру қабілеті;
- 5) сөздердің көпмағыналы болуы;
- 6) сөздердің орын тәртібі қағидаты – орын тәртібіне байланысты сөйлемдегі мағынасы;
- 7) жиілік қағидаты.

Жоғарыда келтірілген қағидаттар бойынша лексика іштей сараланып, басым бағыт сөздің қолданыс жиілігіне берілген және бұл қағидаттар тек лексикалық бірліктерге ғана емес, грамматикалық бірліктерге де қатысты.

Тіл үйренуші, ең алдымен, коммуникативтік дағдысын қалыптастырып, сөйлеп үйрену керек. Ол үшін қолдану жиілігіне байланысты белсенді лексикалық минимумды білуі шарт. Мәселен, ғалым Э.В.Гуннемарк «Тілдерді оқыту өнері» еңбегінде шет тілін үйренуші бастапқы деңгейде

қарым-қатынасқа түсу үшін 400-500 сөз бен 100 сөз тіркесін білу, әр деңгей бойынша 400-500 сөзді қосып отыру қажеттігін атап көрсетеді [10].

Кез келген тілді үйренуде қарапайым деңгейдің лексикалық минимумы күнделікті өмірде еш ойланбастан бірден ауызға түсетін сөздерден құралады. Бұл жерде ескере кететін жайт, тек дұрыс таңдалған лексикалық минимумның нәтижесінде ғана тілді тез меңгеру мүмкіндігі жоғары. Мәселен, тұрмыстық зат атаулары, жануарлар мен жеміс-жидек сияқты тақырыптар күнделікті қолданбауы мүмкін, яғни ең алдымен қажет, жиі қолданылатын сөздікқорды негізге алған жөн. Себебі лексикалық минимум ауызекі тілде қолданысқа ие, белсенді сөздерден құралады.

Сонымен қатар лексикалық минимумды әзірлеуде тек сөйлеу дағдысын ғана емес, жазылым, оқылым мен тыңдалым, айтылым дағдыларын да ескеру маңызды. Яғни әр деңгейдегі тіл үйренуші белгілі бір дәрежеде сөйлеп қана қоймай, жаза да білу үшін сол деңгейге сай грамматикалық ережелер мен құрылымдарды білуі тиіс. Белсенді лексикалық минимумды жинақтауда шетелдік ғалымдар тәжірибесіне сүйене отырып, негізгі үш принцип (статистикалық, әдістемелік және тілдік (лингвистикалық) басшылыққа алынды.

«Қазақ сөзі» топтамасымен жарық көрген еңбектерде белсенді лексиканы анықтауда төмендегі қағидаттар ұсынылады:

1. Әрбір тіл семантикалық жағынан белсенді лексиканы қалыптастырады. Адам бір тілде сөйлеп, ойын білдіру үшін соған орай сөздерді таңдайды. Яғни сөздердің семантикалық мәні алдыңғы қатарға шығады. Бұл – сөз таңдаудың семантикалық құндылық қағидаты;

2. Әрбір тілдің өз табиғатына сай тіркесу заңдылықтары болады. Демек, бұл арада біз сөздердің өзара байланысу ретіне мән беруіміз керек. Бұл – сөздердің тіркесу қағидаты;

3. Бастапқы деңгейде тіл үйретуде ауыспалы мағынадағы сөздердің, архаизмдердің, неологизмдердің, терминдердің, диалектілердің алынбағаны жөн. Яғни, өзге тілді тіл үйретушіге біз номиналды мағынадағы сөздерді ұсынамыз. Бұл – мағыналы сөздерді ғана таңдау қағидаты;

4. Белсенді лексика, күнделікті өмірде ең жиі қолданылатын сөздерден тұрады. Бұл – жиілік қағидаты;

5. Тілдің сөзжасамдық жағы да ескерілуі тиіс, өйткені әрбір тілдің сөзжасамдық ерекшеліктері бар. Бұл – сөзжасам мүмкіндігі қағидаты;

6. Күнделікті өмірде адам белгілі бір ортада әрекет етеді, соған орай таңдаудың тақырыптық қағидаты шығады.

7. Тілдегі жекелеген сөздер тіркесуі және сөйлемге айналып, қажетті ойды білдіруі үшін грамматикалық минимум да қажет. Сондықтан сөз іріктеуде грамматикалық қағидат ескерілуі керек [13].

Жоғарыда көрсетілген зерттеулер негізінде лексикалық минимумды әзірлеу барысында келесі қағидаттар басшылыққа алынды:

- *Коммуникативтік қағидат*. Бұл белгілі бір тақырып бойынша белсенді қарым-қатынасқа еркін түсе алатын сөздікқорды қамтиды. Тілдік мазмұнның күнделікті өмірлік жағдаяттарға құрылуы, тіл үйренушілердің сөйлесім әрекетіне бейімделуі бұл әдістің тиімділігін арттырады.

- *Функционалды-семантикалық қағидат*. Мұнда толық лексикалық мағынасы бар сөздер мен олардың функционалдық грамматикамен сабақтастығы ескерілуі керек.

- *Жиілік қағидаты*. Бұл лексикалық минимумның қолданыс жиілігіне, белсенділігіне қарай салыстыру жұмыстарын жүргізуге бағытталады. Дегенмен кейбір сөздердің қолданыс аясына байланысты актив/пассив болуын ескеру шарт.

- *Тақырыптық қағидат* – белгілі бір тақырып аясында белсенді сөздікқорды жинақтау. Мұнда тілдік, мәдени ерекшеліктерді негізге алу шарт. Мәселен, түрік тілінің белсенді лексикалық қорына көбіне саяхат, туризм тақырыбы еңсе, орыс тілінде әріптік сөздіктер басым келеді.

- *Тіркесімділік қағидаты* – сөздердің басқа сөздермен және грамматикалық құрылымдармен тіркесімдік белсенділігі.

Ескере кететін жағдай, лексикалық, грамматикалық минимум құрастыруда әр тілдің ұлттық және мәдени ерекшеліктері басшылыққа алынуы маңызды. Тілдік бірліктердің қолданысында ұқсастықтар мен айырмашылықтар болса да, олар өзара тығыз байланыста болады. Лексикалық және грамматикалық бірліктердің номинативті мағынасы, яғни «түпкі мағынасы» болады. Мәселен, етістіктерді беруде немесе зат есім, сын есімдерден болған туынды сөздерді лексикалық минимумға қосуда бірізділік сақталмайды. Лексикалық минимум құрастыруда етістіктер инфинитив түрінде берілсе, кей жағдайда күнделікті қолданыста туынды сөздер белсенді екенін аңғаруға болады (ақылды – ақыл, білімді – білім, жасалған – жасау, өрт сөндіруші – өрт сөндіру). Бұл да тілдік ерекшеліктерге байланысты туындаған қағидаттың бірі болып отыр.

Лексикалық минимум түзуде ғалымдардың пікірінше және зерттеу нәтижелері көрсеткендей, сандық және сапалық көрсеткішке басты назар аудару қажет. Дегенмен зерттеуші В. Дресслердің (W. Dressler) пікіріне сүйенсек, сандық көрсеткішке аса мән берудің қажеттілігі жоқ екендігін көреміз [20]. Егер сөздің сандық көрсеткішіне назар аударатын болсақ, төмендегі жайттарды ескеруіміз қажет:

- сөздің жазбаша немесе ауызша тілдегі жиілігі;
- сөздің қандай бағыттағы (ресми, көркем т.б.) мәтіндерде жиі кездесетінін анықтау.

БАҚ, көркем әдебиет, құжат тілінде, т.б. жазба мәтіндерде жиі қолданатын бірлік ауызша тілде соншалықты жиі болмауы мүмкін немесе керісінше. Мысалы, «бол» етістігі жазба тілде және ауызша тілде де өте жиі кездесетін бірлік. «Жиілік сөздікте» бірінші орында «бол» етістігі тұр. Ол «Қазақ тілі жиілік сөздігіне» нысан болған қазақ тілі мәтіндерінде 47716 рет қайталанып кездеседі екен. Бұл барлық мәтіннің 2,27%-ын құрайды. Жиілік сөздікте таза жазба мәтіндер негізінде сандық көрсеткіш анықталғанымен, сапалық көрсеткіш берілмеген. Сондықтан лексикалық, грамматикалық минимум құрастыруда екі көрсеткішті қатар алу ескерілді.

Екінші тілді меңгерту бойынша алғашқы шыққан жиілік сөздік немесе сөздер тізімі 1921 жылы жарыққа шыққан. Е.Л. Торнондайк (E.L. Thorndike) бұл еңбегінде 41 дереккөзді пайдалана отырып, жиі кездесетін 10 000 сөз тізімін жасаған [21]. Аталған еңбек мұғалімдерге арналғанымен, тіл үйренуші үшін де маңызды. Дегенмен осы сөздер тізімі арқылы мұғалім үйренушіге қандай сөздерді бірінші кезекте беру керектігін біледі. Лексикалық минимум түзу кезінде осы қағидаты басшылыққа алынды. Сонымен оқытушы құрастырылған минимумнан қажетті сөздерді іріктей отырып, үйренушіге жеткізеді. Мысал ретінде «бол» етістігін алайық. Етістік өте жиі қолданылады. Алайда деңгейге сай қай мағынасын немесе грамматикалық өзгерісін беру қажет екендігін ескеру маңызды. Мұндайда «бол» етістігінің сапалық көрсеткішін басты назарда ұстаймыз. Лексикалық минимум екінші тіл үйренушілерге арналғандықтан, «бол» етістігін тіл үйренушінің ана тілінде қандай формаларда берілетінін анықтау қажет, әрине бұл толық жүзеге аспауы мүмкін. Сондықтан сабақ беру барысында мұғалім тілдік ортада салыстырып, түсіндіруі тиіс. Лексикалық минимум құрастыруда бұл ерекшелік те ескерілді. А. Абасилов: «Қазақ тілін екінші тіл ретінде қарапайым деңгейде меңгерудің лексикалық минимумы шамамен 800 бірлік, базалық деңгейі – 1300, сертификаттау деңгейі 2300 бірлікті құрайды», - дейді [22].

Жалпы лексикалық минимумда меңгерілуі тиіс сөздер бойынша зерттеу жүргізе келе, ғалымдар оқушылардың оқу мерзімінің белгілі бір аралығында міндетті түрде меңгеруге тиісті лексикалық бірліктердің болатынын алға тартады. Сондай-ақ лексикалық минимумның сандық және сапалық құрамы оқу мақсатына, оқу кезеңі мен тілді үйренуге бөлінген оқу сағатының санына байланысты болатындығын және белгілі бір қағидаттарға сүйенетіндігін айтады. Оқу қағидаттары: статистикалық қағидат (сөздерді іріктеу белгісі мен оның жиілігі, кең өрістігі,

қолданыс аясының кеңдігі, қажеттілігі немесе даярлығы жатады); әдістемелік қағидат (оқыту кезеңі, қатынас саласы мен тақырыбы есепке алынады); лингвистикалық қағидат (сөздердің тіркесім қабілеті; сөзжасам қабілеті; стилистикалық мүмкіндігі, т.б. негізге алынады).

Берілген қағидаттарды басшылыққа алу кезінде жекелеген сөздердің тілдік табиғатына назар аудару керек. Мысалы, одағайларды алсақ, лексикалық минимум түзу барысында бірінші сапалық қағидатты ұстандық. Себебі одағайлардың сөйлеу тілінде жиі кездесетінін ескеру керек. Тілді меңгерту – бұл бір мезетте сөйлеудің фонетикалық, лексикалық, грамматикалық дағдыларын қалыптастыру. Грамматика, біріншіден, сөздердің өзгеруі мен сөзжасамы, мағыналы сөйлемдер мен айтылымдар құраудың заңдылықтары зерттелетін тіл білімінің бір саласы болса, екіншіден, сол тілдің ерекшелігін көрсететін құрылым. Қазақ тілін меңгерушілердің грамматикалық жүйені меңгеруі – олардың қазақ тілінде қарым-қатынасқа түсе алуының қажетті шарты. Тілді меңгеру мен оны одан әрі жетілдіру үшін қажетті құрылымдық негіздің бірі грамматика болып табылады. Лексикалық және грамматикалық минимум – сол тілде сөйлеуге қажетті тілдік құралдар.

4. Грамматикалық минимум әзірлеу қағидаттары: грамматикалық тіркесім, құрылымдық, функционалдық бағыты

Қазақ тілі грамматикалық құрылысы жағынан агглютинативті (лат. agglutination – желімдеу, жапсырылу) тілдер тобына жатады. Жалғамалы тілдерде белгілі бір грамматикалық мағынаны білдіру үшін дербес қосымша жұмсалады. Қосымшалар түбірге бірінен соң бірі тіркесе жалғанады. Қосымшалар қосылғанда түбір немесе негізгі түбір, негізінен, өзгеріссіз қалады. Қосымшалар белгілі бір ретпен, заңдылықтармен жалғанып отырады. Сондықтан да қазақ тілін қарым-қатынас тілі ретінде грамматикасыз меңгеру мүмкін емес.

Грамматиканы үйретудің екі жолы бар. Бірінші, тілді ана тілі ретінде оқытуда қазақ тілі туралы ғана мағлұмат беріліп, грамматика бірқалыпты (сызықтық сипаттама) жан-жақты лингвистикалық тұрғыда сипатталып түсіндіріледі. Екінші, тілді шет тілі ретінде оқытуда грамматикалық материал түрлі деңгейге сай функционалдық тұрғыда сипатталып түсіндіріледі. Бұл оқыту түрінде барлық материал екшеліп ұсынылады. Сондықтан да грамматикалық минимум жасалады. Яғни тілді ана тілінде оқыту мен шет тілі ретінде оқытуда үлкен айырмашылық бар.

Грамматика – тілдік қарым-қатынас жасаудың құралы. Шет тілі ретінде оқытуда, онсыз тіл үйренуге болмайды. Грамматиканы оқыта отырып, сөйлеу әрекетінің 4 түріне (тыңдау, оқу, жазу, сөйлеу) машықтандыру, 30% түсіндіру, 70% сөйлеу дағдыларын дамыту қажет болады. Ана тілі ретінде оқыту аудиториясында, тілдік құзыреті қалыптасқандар отырады. Олар тек дұрыс оқып, жазуды үйренеді.

Грамматикалық минимум – сөйлеуді морфологиялық және синтаксистік тұрғыдан дұрыс құрастыруға арналған арнайы грамматикалық құбылыстардың (грамматикалық формалар, құрылымдар, сөздердің сөйлемдегі түрлену мен жасалу ережелері) жиынтығы.

Грамматикалық минимумның мақсаты – деңгейлік бағдарламада берілген салалар мен тақырыптар аясында тілдік қарым-қатынасқа түсуді қамтамасыз ете алатын грамматикалық құбылыстарды игеріп шығу. Ал грамматиканы оқытудың мақсаты тіл меңгерушілердің сөйлеу әрекеттерінің (сөйлеу, тыңдалым, оқылым, жазылым) маңызды компоненті ретінде грамматикалық дағдыларын қалыптастыру.

Грамматикалық минимумды құрастырудағы негізгі талап:

1. Практикалық қарым-қатынас кезінде грамматикалық минимумның жеткілікті болуы;
2. Нақты жағдаятта қолдану үшін грамматикалық материалдың шынайы жұмсалуы.

Грамматикалық минимум жасау қажеттілігі. Бүкіл грамматикалық материалды игеру

мүмкін болмағандықтан және деңгейлік оқытуда белгілі бір шектеулердің болуы нәтижесінде грамматикалық минимум жасаудың қажеттілігі туады. Тіл үйренушілер грамматикалық материалдың бір бөлігін ауызша сөйлеулерін құрастыру үшін меңгерсе, екінші бір бөлігін тыңдалым мен оқылымды түсінуде танып білуі қажет. Сондықтан грамматикалық минимум *актив грамматика және пассив грамматика* деп екіге бөлінеді [19]. Мұндағы актив грамматика сөйлемде мағыналық жағы басым болып, жиі қолданылатын грамматикалық көрсеткіштер. Бұл көбіне сөйлесуге тиесілі формалар. Ал пассив грамматика – мәтін құрамында тұрып, түсінікті болатын, форма жағынан анықталатын грамматикалар. Ол оқылым мен тыңдалымда көбірек ақпарат алу үшін танып, түсінуге қажет грамматикалық көрсеткіштер.

Ұсынылып отырған грамматикалық минимум тіл меңгерудің бастапқы (A1) деңгейінен бастап, базалық (A2), жалғастырушы (B1, B2), жоғары (C1) деңгейлеріне дейін топтастырылған.

Бұл грамматикалық минимумды әзірлеуде жоғарыда айтылған барлық мәселелер ескеріледі. Грамматикалық материал қарапайымнан күрделіге ұстанымы бойынша әр деңгейге жинақталып беріледі. Бастауыш деңгейдің грамматикалық минимумы қазақ тілінің анағұрлым жиі қолданылатын морфологиялық формаларын, синтаксистік құрылымдарын қамтиды. Яғни мынадай жағдайлар ескерілуі тиіс:

- нақты грамматикалық құрылымның ауызша және жазбаша сөйлеуде қолдану аясының кеңдігі мен жиілігі;
- грамматикалық құбылыстардың стилистикалық бейтараптығы (аса көп эмоционалды-экспрессивті реңктің болмауы);
- модельдік (грамматикалық форманы немесе құрылымды жаңа формалар жасауға модель ретінде қолдану мүмкіндігі);
- синонимдер мен синонимдік құрылымдардың болмауы;
- лексикалық минимумның шектелуі.

Тіл меңгерудің одан жоғары деңгейлерінде әр грамматикалық категория коммуникативтік мақсат-міндетке сай екшеленіп, күрделілігіне қарай толықтырылады. Тіл меңгерудің (A2) деңгейінде базалық грамматика толық беріледі. Ал кейінгі орта (B1) және ортадан жоғары (B2) деңгейлерінде өзіне тиісті грамматикалық минимум жасақталды. Әр деңгейде өзіне сай жаңа коммуникативтік міндеттерді шешуге арналған грамматикалық материалдар толықтырылып, бастапқы A1 деңгейде дайын күйінде берілген сөзжасамдық құрылымдар жоғары деңгейлерде толықтырылып, олардың жасалу жолдары нақты көрсетіледі.

Тіл меңгерудің жоғары (C1) деңгейінде тіл үйренуші үлкен мәтіндермен жұмыс істеуді үйренеді. Мұнда мәтін түрлері, олардың стилі, логикалық құрылымы, ойды дәлелдеу, аргументтеу, сыни ойлау, салыстыру, бағалау, түрлендіру т.б. жұмыстарды жүргізуге дағдыланады.

Грамматикалық минимуммен жұмыс жасау ұстанымы: функционалдық грамматика. Берілген грамматикалық минимум функционалдық тұрғысынан қарастырылуы қажет. Тілді шет тілі ретінде оқытудың басты мақсаты – коммуникативтік құзыреттілікті қалыптастыру үшін тіл үйренушінің тілдің жүйесі туралы, оның сөйлем құраудағы қызметі туралы түсінік қалыптасуы керек. Ол үшін үш түрлі құзыреттілік ескеріледі.

1. Тілдік құзырет (тіл жүйесін ұғу, фонетика, морфология, синтаксис, сөзжасамды білу);
2. Сөйлеу құзыреті (грамматикалық модельдер бойынша сөйлемді дұрыс құрай білу дағдылары);
3. Коммуникативтік құзырет (түрлі жағдаяттарда тілдік қарым-қатынасқа түсе алу).

Олай болса, тілді шет тілі ретінде үйрету үшін коммуникативтік мақсатқа жетуге қажетті тілдік материалды (лексика мен сөйлем құрау ережелері мен грамматикалық бірліктердің қызметін) жағдаят пен діттеген мақсатқа сай таңдап, орынды қолдана алуға дағдыландыру қажет. Кез келген

грамматикалық форманың сөйлем құрылымындағы мағынасы болады. Бұл грамматиканың функционалды жағы.

Әр деңгейдің мақсат-міндетіне сай грамматика таңдап алынғанда, оның функционалдық маңыздылығы, қолдану жиілігі (актив, пассив грамматика), қолдану формасы, олардың ұсыну реті нақты анықтап алынуы қажет. Мұндағы актив грамматика – сөйлемдегі мағыналық жағы басым болып, жиі қолданылатын грамматикалық көрсеткіштер. Олар көбіне сөйлесім мен жазылымға тиесілі формалар. Ал пассив грамматика – мәтін құрамында тұрып, түсінікті болатын, форма жағынан анықталатын грамматикалар. Ол оқылым мен тыңдалымда кездесіп отыратын грамматикалық көрсеткіштер, функционалдық тілдік қарым-қатынасқа негізделеді. Грамматикалық материалды түсіндіргенде, сурет, кесте, тілдік ойындар, дайын үлгілер молынан қолдану тиімді. Өйткені сөз, алдымен, сөйлеу бірлігі ретінде танылады. Оның формалдық жағы емес, мағыналық жағы басым болады. Тілдік құралдар: лексика мен грамматикалық формалар сөйлеу ниетіне қарай таңдап алынады да, тек қолдануында ғана оның тілдік заңдылықтары ашылады.

Функционалдық ұстаным тілдік материалдың ретін де анықтай алады. Неден кейін нені беру керек деген мәселені шеше алады. Мағынадан формаға бағытталған материалда оқушылардың назары формаға емес оны қалай қолдану керек екеніне ауысады. Мысалы: «Бүгін бұйрық райды өтеміз» дегеннен гөрі, «Бүгін біз дүкеннен нан сатып аламыз» десеңіз, бұнда грамматикалық форманы емес, оның сөйлемдегі мағынасын, функциясын көрсетесіз.

Сөздерді дұрыс тіркестіру, сөздерді өзгерте алу, жаңа сөз жасай алу, сөздерді түрлендіре алу – тілді қарым-қатынас құрал ретінде пайдалана алудың негізі шарты. Оқыған тілдің грамматикасын меңгеру тек ауызша және жазбаша жақсы сөйлеуге үйретіп қана қоймай, тыңдалым мен оқылымда айтылған, оқылған мәтінді түсініп қабылдауда да маңызды болмақ. Мұндай жетістікке жетудің алғы шарты – дұрыс таңдап алынған жаттығулар кешені. Лингвист ғалым Е.И. Пассовтың айтуынша бұл кешенде жаттығуларды үш түрлі топқа бөліп берген тиімді [23]:

- ✓ Сөйлеу дағдыларын қалыптасыруға арналған жаттығулар;
- ✓ Сөйлеу дағдыларын жетілдіруге арналған жаттығулар;
- ✓ Сөйлеу дағдыларын дамытуға арналған жаттығулар;

Қорыта айтар болсақ, ұсынылып отырған нұсқаулық қазақ тілін оқытудың мазмұнын бірегейлендіріп, тіл үйренушінің әр деңгей бойынша қол жеткізетін коммуникативтік, лингвистикалық және елтанымдық құзыреттерін, сондай-ақ өзара қарым-қатынасқа түсу мақсаты мен міндетін шешуде тілші мамандардың тиісті біліктілігін, дағдысын қалыптастыруға септігін тигізетін оқу-әдістемелік құрал. Сонымен қатар қазақ тілін оқыту мазмұны мен технологиясын жетілдіріп, тілді меңгеру сапасын арттыруға ықпал етеді. Әр деңгей бойынша сараланған лексика-грамматикалық минимум оқытудың мақсаттарын нақты қоюға, оқытудың түпкі нәтижелері мен оны анықтаудың дискрипторларын жүйелеуге, нәтижеге бағытталған жаңа мазмұндағы білім беруді бағалауға мүмкіндік береді.

Тіл үйрену тәжірибесінде лексикалық және грамматикалық минимумдарды қатар үйрену міндетті түрде ұштасып отырады. Лексикалық минимум сөздікқордың кеңеюіне, белсенді және пассивті сөздікқордың қалыптасуына ықпал етеді, ал грамматикалық материал негізінде дұрыс сөйлем құру, дұрыс сөйлеу дағдыларын қалыптастыруға септігін тигізеді. Лексикалық минимум қазақ тілін меңгерудің әрбір деңгейіне сәйкес келетін (қарапайым, базалық, орта, ортадан жоғары және жоғары деңгейлер) минималды сөздер мен сөз тіркестерінің жиынын қамтыды. Минимум қазақ тілін өз бетінше үйренуге және қазақ тілін меңгеру деңгейін бағалауға бағытталған. Минимум тілді үйренудің отандық және еуропалық стандарттарының принциптеріне, сонымен қатар Қазақстан Республикасының қоғамдық-әлеуметтік ерекшеліктеріне сәйкес құрастырылған.

ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ

1. Шонанов Т. Самоучитель киргизского языка для русских. – Оренбург: Киргосиздат, 1925. – 99 с.
2. Шонанов Т. Бес томдық шығармалар жинағы (Қазақ тілінің оқу құралы, 1933). Т.1. – Алматы, 2012. – 247 б.
3. Лапатухин М.С. Очерки по методике казахского языка в русской школе. – Алма-Ата: Казгосиздат, 1940. – 43 с.
4. Сарыбаев Ш. Орыс мектебінде қазақ тілін оқыту тәжірибесінен. – Алматы, 1940.
5. Оралбаева Н. Қазақ тілін үйрену курсының программасы. – Алматы: Мектеп, 1987 – 75 б.
6. Оралбаева Н., Жаксылықова К. Орыс тіліндегі мектептерде қазақ тілін оқыту әдістемесі. – Алматы: Ана тілі, 1996. – 20 б.
7. Бектуров Ш., Бектуров А. Казахский язык. – Алматы: Рауан, 1994. – 240 б.
8. Аяпова Т. Қазақ тілі: екінші шетел тілі ретінде тереңдетіп оқытуға арналған оқу құралы. – Алматы: Ғылым, 1998. – 41 б.
9. Introductory Guide to the Common European Framework of Reference (CEFR) for English Language Teachers. // <https://tracktest.eu/english-grammar-cef-level-requirements/>
10. Гуннемарк Э.В. Искусство изучать языки. Санкт-Петербург: ТЕССА, 2001. – 118 с.
11. Қазақ тілінің жиілік сөздігі. – Алматы: Қазақ тілі, 2016. – 792 б.
12. Қазақтілді емес сыныптардағы қазақ тілі мен әдебиеті пәні бойынша 1-11 сынып оқушыларына арналған лексикалық-грамматикалық минимум. – Астана, 2017. – 141 б.
13. Тілешов Е., Әбдрахманова З., Есбосынова Л. Қазақ сөзі: 137 сөз. Оқу-әдістемелік құрал. – Астана: Ш. Шаяхметов атындағы тілдерді дамытудың республикалық үйлестіру-әдістемелік орталығы, 2015. – 110 б.
14. Күзекова З.С., Аяпова Т.Т., Оразбаева Ф.Ш., Мамаева М.Қ. Қазақ тілін қарапайым деңгейде меңгерудің деңгейлік тақырыптық лексикалық минимумы. – Астана: «Ұлттық тестілеу орталығы» РМҚК, 2017. – 40 б.
15. Sprat M., Pulverness A., Williams M. Teaching Knowledge Test Course. – Cambridge: University of Cambridge, 2005. – 188 p.
16. Barcroft J. Second Language Vocabulary Acquisition: A Lexical Input Processing Approach. // Foreign Language Annals. – 2008. – №37(2). – p. 200-208.
17. Thornbury S. How to teach vocabulary. – Edinburgh: Pearson Education Limited, 2002. – 185 p.
18. Гальскова Н.Д. Теория обучения иностранным языкам. Лингводидактика и методика: учеб. пособие для студентов лингвист. ун-тов и фак. ин. яз. высш. учеб. заведений. – Москва: Академия, 2004. – 336 с.
19. Щерба Л.В. Преподавание иностранных языков в средней школе. Общие вопросы методики. – Москва: Едиториал УРСС, 2004. – С. 319-338.
20. Dressler W. Introduction to Text Linguistics. – New York, 1981.
21. Thorndike E.L. The Teacher's Word Book. – New York City, 1921.
22. Абасилов А. Әлеуметтік лингвистика сөздігі. – Алматы: 2016. – 168 б.
23. Пассов Е.И. Коммуникативный метод обучения иноязычному говорению. – Москва: Просвещение, 1991. – 223 с.

**ҚАЗАҚ ТІЛІНІҢ
ЛЕКСИКА-ГРАММАТИКАЛЫҚ МИНИМУМЫ
ҚАРАПАЙЫМ ДЕҢГЕЙ (А1)**

Авторлар: А.Қ. Балабеков, Н.Ж. Дәулеткереева, Л.М. Демесінова,
Ж.М. Исакова, А.М. Қалиева, Г.А. Мұсаева, Ж.Сүйінжанова

Сарапшылар: Н.Ж. Бекеева, Ғ.Қ. Резуанова

Пішімі 60x84_{1/8} Офсеттік басылым.

Шартты баспа табағы 6.51

Таралымы 1000 дана.

Қазақ ТІЛІНІҢ

ЛЕКСИКА-
ГРАММАТИКАЛЫҚ
МИНИМУМЫ

A1

ҚАРАПАЙЫМ ДЕҢГЕЙ

